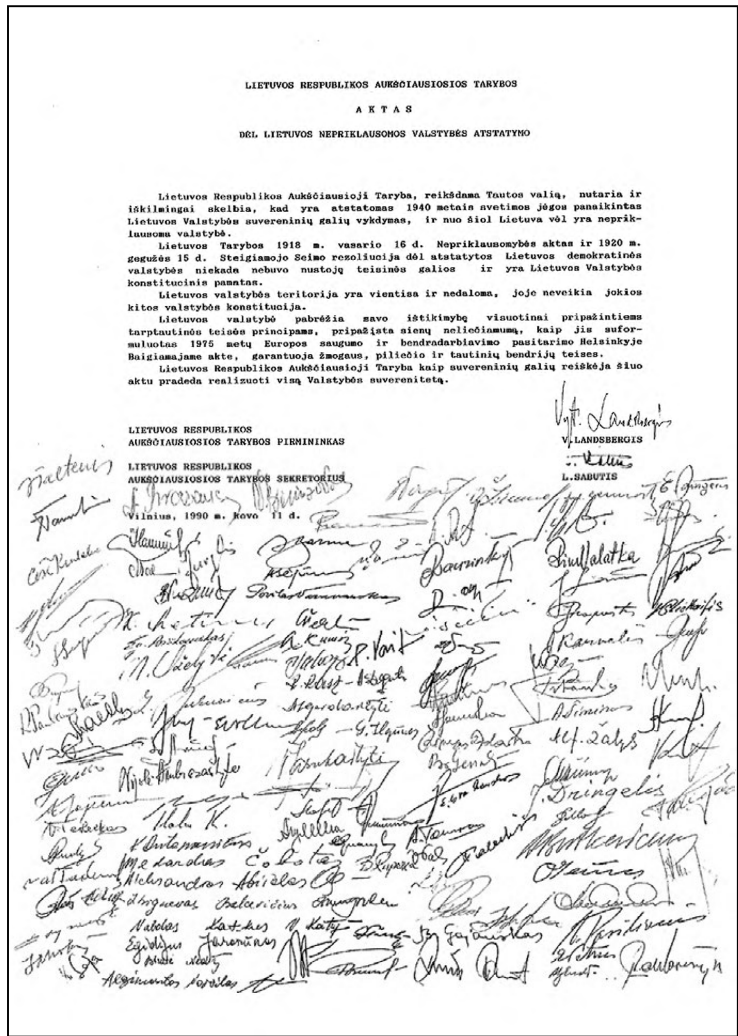

KOVO 11-OJI – LIETUVOS VALSTYBĖS ATSTATYMO ŠVENTĖS DIENA!

Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo – Kovo 11-osios Aktas su signatarų parašais.

VILNIUS RENGIASI NATO ŠALIŲ PAREIGŪNŲ ANTPLŪDŽIUI

Vilnius, kovo 1 d. (ELTA). Pirmąsias narystės NATO metines kovo 29 dieną švęsianti Lietuva balandžio 20-21 dienomis Vilniuje rengia neformalų NATO šalių narių užsienio reikalų ministrų susitikimą.

Pirmą kartą toks susitikimas rengiamas ne Briuselyje ir, pasak Vyriausybės kanclerio Antano Zenono Kaminsko, tai bus vienas didžiausių pastarųjų metų tarptautinių renginių Lietuvoje.

Į susitikimą Vilniuje atvyks 26 Aljanso šalių narių užsienio reikalų ministrai, NATO generalinis sekretorius Jaap de Hoop Scheffer, NATO karinės vadovybės ir Europos Sąjungos (ES) užsienio ir saugumo politikos vadovas Javier Solana. Iš viso Vilniuje tikimasi apie 600 oficialių susitikimo dalyvių ir maždaug 500 žiniasklaidos atstovų.

Neformaliame susitikime NATO šalių narių ministrai aptars aktualias saugumo politikos temas, Aljanso ateities klausimus, taip pat NATO vykdomas tarptautines operacijas ir Aljanso santykius su šalimis partnerėmis. Taip pat ketinama surengti NATO ir Rusijos tarybos bei NATO ir

Ukrainos komisijos posėdžius. Tiesa, ar tikrai bus surengtas NATO ir Rusijos tarybos posėdis, kol kas nežinoma.

NATO šalių ministrų susitikimas vyks viešbutyje “Reval Hotel Lietuva”, o žiniasklaidos centras bus įrengtas “Forum Palace”. Prezidentūroje bus surengti ministrų darbo pietūs, o Vilniaus rotušėje - oficialus priėmimas.

Numatoma, kad neformalaus NATO šalių ministrų susitikimo surengimui bus išleista apie 6 mln. litų biudžeto lėšų. Tačiau, pasak Vyriausybės kanclerio A. Z. Kaminsko, maždaug pusė šių lėšų bus panaudota renginio saugumui užtikrinti, nes tokių renginių metu keliama itin aukšti saugumo reikalavimai.

Pasak Vadovybės apsaugos departamento vadovo Raimondo Kairio, **tai bus pirmas tarptautinis renginys Lietuvoje**, į kurį atvyks net 30 saugomų asmenų. Anot R. Kairio, 1997 m. Vilniuje rengto 11 šalių Prezidentų susitikimo metu buvo 12 saugomų asmenų, taigi balandį vyksiantis NATO šalių ministrų susitikimas busi­as “daug rimtesnis” saugumo požiūriu.

1990 m. kovo 11-ąją – Seime džiaugsmingos ovacijos paskelbus Lietuvą vėl nepriklausoma valstybe.

V.LANDSBERGIS: ŠVĘSTI Į MASKVĄ? RAUDONOSIOS ARMIJOS TRIUMFAS TAPO BALTIJOS ŠALIŲ TRAGEDIJOS PRADŽIA

Europos Parlamento narys prof. Vytautas Landsbergis savo esė, skirtoje Antrojo pasaulinio karo rezultatams, nagrinėja istorinio sąmoningumo ir sąžiningumo problemas. Esė išspausdino Vokietijos laikraštis *Welt*.

"Šią gegužę pasaulis švęs 60-ąsias Antrojo pasaulinio karo pabaigos Europoje metines. Tačiau vietoj džiaugsmingų pasirengimų šiam jubiliejui vos prieš 15 metų nepriklausomybę atgavusias tris Baltijos valstybes - Lietuvą, Latviją ir Estiją - yra apėmęs vidinis nerimas.

Šių šalių vadovai gavo kvietimus dalyvauti Maskvoje vyk­siančiame kariniame parade Raudonosios armijos pergalei prieš nacistinę Vokietiją paminėti. Šventės šeimininkės - Rusijos - pirmtakė Sovietų Sąjunga buvo viena kruviniausio Euro­pos istorijoje karo kaltininkų. Dabar ji ketina švęsti šio karo pabaigą. Žinoma, Sovietų Sąjunga jį sukėlė kartu su Hitleriu, bet jos atsakomybės našta - nepaneigiama".

"Šiandienė Rusija, Raudonojoje aikštėje pažymėsianti so­vietų pergalę, kartu švęs ir iš jo turėtą naudą. Viena iš Maskvos gobšumo aukų buvo ir mano tėvynė - Lietuva. Jos inkorpo­ravimas į Stalino imperiją neat­siejamas nuo okupantų padarytų nesuskaičiuojamų nusikaltimų. Kitaip nei Vokietija, Rusija nie­kada nepripažino savo kaltės dėl karo sukėlimo ir masinių nekaltų žmonių žudynių".

"Taigi, kažkada užgrobtą

valstybę kviečiama švęsti savo įkalinimo. Būtent dėl šios prie­žasties daugelis lietuvių ir kitų Baltijos šalių gyventojų nepri­itaria, kad jiems vadovaujantys politikai gegužės 9-ąją sutiktų Maskvoje. Tačiau panašūs jaus­mai turėtų kankinti ne tik lietu­vius, latvius ir estus, bet ir kitus europiečius".

Stalinui 1939-ųjų pradžioje pasiūlius Hitleriui draugystę, kurią rugpjūčio 23 dieną savo parašais oficialiai patvirtino Molotovas ir Ribbentropas, na­ciai galėjo nebijoti smūgio į nugarą iš Rytų. Fašistams buvo atrištos rankos įgyvendinti Hit­lerio užmačias Vakaruose".

Molotovo-Ribbentropo pak­tas ir jo slaptieji protokolai pasi­rašyti netrukus po vadinamosios "krištolinės nakties" pogromų. Todėl draugystės iniciatyvas parodę sovietai puikiai suvokė, kokiam likimui pasmerkia Vo­kietijos įtakos sferai priskirtos Lenkijos ir Lietuvos žydus. Po mėnesio ne mažiau slaptai Hit­leris pardavė Lietuvą Stalinui".

Kitos tarp Vokietijos ir So­vietų Sąjungos esančios šalys - anksčiau ar vėliau - taip pat buvo pasmerktos išnykti kaip sava­rankiškos nacionalinės valsty­bės. Su jų gyventojais elgtasi taip, tarsi jie būtų tuščia vieta. Agresorius domino tik galimy­bės padidinti savo teritoriją. Atrodytų, jog su mirtimis ir kan­kinimais, kuriems buvo pas­merktos ištisos tautos, reiktų patyliukais susitaikyti bei iš vi­sos širdies švęsti gegužės 9-ąją

Maskvoje. Kai kurie rusų funk­cionieriai nori šventinius rengi­nius karūnuoti paminklo Stali­nui atidengimu".

"Hitlerio vermachtui riedant Vakarų Europos keliais, Sovietų Sąjunga jį rėmė kare prieš Len­kiją, Prancūziją, Belgiją, Olan­diją, Liuksemburgą, Daniją, Norvegiją ir Didžiąją Britaniją".

"Su žeme miestus lygino ir žmones žudė ne tik nacių armi­ja, bet ir į Lenkiją įsiveržę so­vietai, kurie aprūpindavo Ver­machtą karui su Vakara­is reika­lingais ištekliais. Stalinas savo ruožtu galėjo nekliudomas ka­riauti su Suomija ir užimti Lie­tu­vą, Latviją, Estiją bei dalį Ru­munijos. Dviejų nusikaltėlių aukų krauju sutvirtinta sutartis lieka nusikaltimu net tada, jei vėliau buvę sėbrai susirieja ir vaišina vienas kitą kul­kų lie­timi. Negalime pamiršti nusi­kaltimų, kuriuos padarė Hitleris ir Stalinas, būdami de facto są­jungininkais, tik dėl to, kad vė­liau jie pradėjo tarpusavio karą".

"Antrojo pasaulinio karo aukų kraujas šaukiasi teisingu­mo ir pagarbos. Tačiau garsiau­siai jie reikalauja sąžiningai pasakyti, kas ir dėl kokių pa­skatų kaltas dėl jų tragiškų likimų. Jei tie, kurie gegužės 9-ąją susirinks Maskvoje, ketina imtis veiksmų, įteisinsiančių sovietų karo nusikaltimus, jie užmerks akis prieš milijonus per Antrąjį pasaulinį karą žuvusių nekaltų žmonių. Tokiu atveju vienintele nugalėtoja liktų pik­ta­darysčių dvasia".

ELTA

ŽINIOS IŠ VILNIAUS

Vadinamasis KGB rezervistų skandalas Lietuvoje gali būti suplanuotos atakos prieš naująsias ES šalis sudėtinė dalis. manipuliuojant buvusiomis bylomis, bandoma sudaryti įspūdį apie naujųjų ES ir NATO šalių abejotiną patikimumą. “Lietuvos rytas” bandė eiti skandalus keliančių archyvų klaidžiais keliais.

Tai, kad KGB šmėklos atgaivinamos neatsitiktinai, “Lietuvos rytui” patvirtino šaltiniai, artimi Rusijos specialiosioms tarnyboms. Yra pavojus, kad archyvine medžiaga savo grupiniams interesams prieš žinomus Lietuvos žmones patenkinti gali pasinaudoti ir Rusijos mafijos struktūros, turinčios ryšių su Kremliumi. Pasak “Lietuvos ryto” šaltinių, vienaip ar kitaip su KGB rezervo skandalu susiję Lietuvos politikai bei žinomi asmenys yra iš vadinamosios silpnosios grandies, teigiama straipsnyje.

Neabejojama, kad į Rusiją išgabentuose archyvuose galima rasti papildomos informacijos apie “silpnosios grandies” asmenis. “Į Rusiją buvo išvežta 5000 asmeninių KGB agentų bylų, tačiau Omską pasiekė maždaug 3200 bylų. Kitos, matyt, nusėdo kur nors pakeliui. Greičiausiai - operatyviniuose Rusijos specialiųjų tarnybų padaliniuose”, - “Lietuvos rytui” sakė istorikas Arvydas Anušauskas. Jis pridūrė, kad dalis bylų bei dokumentų buvo sunaikinta Vilniuje. Kaip teigė “Lietuvos ryto” šaltiniai, šiuo metu vykdoma Rusijos žvalgybos operatyvinė ir agentūrinė veikla, pasitelkiant turimus archyvus, ypač pavojinga Lietuvai. Mat taikiklyje atsiduria žinomi politikai bei verslininkai. “Lietuvos ryto” šaltinių tikinimu, šiandien jau akivaizdu, kad pašalintojo prezidento Rolando Pakso buvęs rėmėjas Jurij Borisov savo verslą Rusijoje bei Lietuvoje pradėjo padedamas ir konsultuojamas GRU.

Iš Lietuvos į Rusiją yra išvežta apie 8 tūkst. KGB agentų bylų, todėl dabar reikia turėti galvoje, kad tie žmonės galbūt vis dar gyvena Lietuvoje, reikia aiškintis, kokia veikla jie užsiima. Kurie dabar yra pavojingesni? Ar tie, kuriuos mes žinome, o galbūt slapti agentai, kurių bylos išvežtos?” - dalijasi mintimis laikinosios komisijos pirmininkas Skirmantas Pabedinskas, “Respublikos” savaitės žmogus.

Į Vašingtoną Seimo komandiruotėn išleistas Kęstutis Glaveckas didžiąją susitikimams su TVF atstovais skirtu laiku dalį praleido poilsiaudamas egzotiškoje Taičio saloje, sukėlė skandalą. “Valdyba turės pasvarstyti, kaip elgtis, kai parlamentarai prašosi į komandiruotes - tikriausiai elgsimės atsargiau”, - sakė Artūras Paulauskas.

Klaipėdoje lankėsi delegacija iš Rusijos - oficialaus vizito atvykę rusai domėjosi regioniniu bendradarbiavimu. Klaipėdos apskrities viršininkės pavaduotoja Irina Rozova priėmė šešiolikos žmonių delegaciją, kuriai vadovavo regioninio biuro Karaliaučiuje direktorė Ala Ivanova. Delegacijoje buvo daugiausiai regioninių biurų atstovai. Delegacija ypač džiaugėsi Baltijos šalių sugebėjimu bendrauti tarpusavyje. Tačiau apskrities viršininko administracijoje viešėję svečiai prisipažino, kad jiems bendrą kalbą sunkiausiai sekasi rasti su estais.

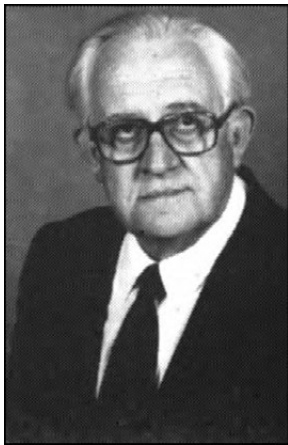
Naujieji Seimo nariai, jau atšventę savo kadencijos šimtdienį, vis dar pagarbiai žvelgia į kai kuriuos parlamento senbuvius ir net atvirai jiems meilauja. Seimo pirmininko pavaduotojas Viktoras Muntianas, kalbėdamasis su savo kolega, kitu parlamento vicepirmininku socialdemokratu Česlovu Juršėnu, vadina jį “mūsų dvasios tėvu”. Č.Juršėnas supratęs, kad kolega į jį taip iškilmingai kreipiasi ne pataikaudamas, o juokaudamas. Č.Juršėnas pripažino, kad visi parlamento naujokai su juo bendrauja pagarbiai, dažnai prašo patarimo ir pagalbos, norėdami išmokti elementarių Seimo darbo taisyklių.

Artimiausiu metu premjeras Algirdas Brazauskas neketina pasitraukti iš Socialdemokratų partijos pirmininko posto bei stebisi bendražygių nekantrumu. Apie tai A. Brazauskas kalbėjo užvakar partijos tarybos posėdyje, kuriame pasigirdo kalbų apie būtinybę ieškoti jam įpėdinio. Pasak A. Brazausko, partijoje dėl vadovo pozicijos turi vykti natūrali konkurencija: “Įpėdinis turi pats išryškėti. Dabar ne kokie caro laikai ir ne monarchija. Viskas turi formotis natūraliai”. Socdemų partijos ir frakcijos kuluaruose kalbama, kad konkuruoti su A. Brazausku per gegužės 14-ąją vyksiantį partijos suvažiavimą gali ryžtis LSDP frakcijos Seime seniūnas Juozas Olekas. Jį esą palaiko dalis vadinamųjų senųjų socdemų.

Kaune surengtas Steigiamojo Seimo pirmininko 120-ųjų gimimo metinių minėjimas. Lietuvos prezidento Aleksandro Stulginskio atminimą pagerbė prezidentas Valdas Adamkus ir Seimo pirmininkas Artūras Paulauskas. Pasak specialistų, A. Stulginskis pagarsėjo kaip parlamentarizmo ir demokratijos šalininkas. 1920 metais jis buvo išrinktas Steigiamojo Seimo pirmininku, vėliau Seimas jį išrinko prezidentu.

Lietuvių grįžimo į tėvynę informacijos centras

TARPTAUTINIŲ ĮVYKIŲ APŽVALGA

Algirdas Pužauskas

Izraelio vyriausybė nusprendė 17 balsų prieš 5 balsus, kad teks perkelti naujakurius izraeliečius iš jų dabartinių gyvenviečių į Gazos pakrastyje į naujas vietas Vakariniame krante. Izraelio kabinetas, vadovaujamas Ariel Sharon, išleido iš kalėjimų dar 500 palestiniečių, pademonstruodamas savo gerą valią ir taikos pageidavimus. Premjeras Sharon pareiškė po ilgų kabineto posėdžių, kad ministrų posėdžiai tęsėsi aštuonias valandas ir sprendimas nebuvo lengvas. Kabinetas nusprendė iki liepos mėnesio 20 dienos pasitraukti iš žydų apgyventų rajonų. Už šį sprendimą balsavo pats premjeras ir dar gynybos ministras Shaul Mofaz.

Prezidentas Bush Europoje svečiavosi penkias dienas. Jis turėjo pietus su Prancūzijos prezidentu Chirac. Prezidento žmona lankėsi Vokietijoje, kur vizitavo amerikiečius karius karo ligoninėse. Prezidento pagrindinė kalba Briuselyje išsakė jo pageidavimą, kad atėjo reta proga Europai ir Amerikai bendrai vesti visų demokratinių šalių kelią į taiką ir laisvę bei ekonominę gerovę. Prezidentas sveikino Vokietijos savivaldybių rinkimus, kuriuos laimėjo dešinieji konservatoriai Schleswig-Holstein šiaurinėje provincijoje, kur už konservatorius pabalsavo nedidelė danų mažuma.

JAV ir Didžioji Britanija jau susitarė kaip bus išvestos karinės koalicinės jėgos iš Irako. Britų laikraštis *The Guardian* rašė, kad JAV gynybos sekretorius Donald Rumsfeld ir Britanijos Geof Hoon susitarė padvigubinti Irako pasitraukimo strategiją, bet dar nenustatytas pasitraukimo terminas. Šiaurinis Mosul miestas uždraudė gatvėse važinėti automobiliais, kad apsisaugotų nuo sukilėlių teroristų. Leidžiama važinėti tik greitosios pagalbos mašinoms. Sunitai pradėjo daugiau puldinėti irakiečių policijos nuostabas.

Prezidentas Bush savo kalboje džiaugėsi Irako demokratiniais balsavimais ir demokratijos laimėjimais. Jis džiau-

IZRAELIS ŽENGIA ATGAL

gėsi Nacionalinės Žvalgybos nauju direktoriumi paskirtu buvusiu JAV ambasadoriumi Irake John Negroponte, kurį dar turės patvirtinti Senatas.

Amerikos prezidentas George W. Bush savo 31 minutės kalboje Briuselyje papeikė Rusijos prezidentą Vladimir Putin už nukrypimą nuo demokratinio kelio. Bush sakė, kad Putin vertas kritikos, nes staiga pradėjo džiaugtis buvusiu “Rusų tėvo ir mokytojo” palikimu ir Stalin statomais paminklais. Prezidentas Bush susitiko su Putin Slovakijos sostinėje Bratislavoje.

Prezidentas Bush, pasirinkęs valstybės sekretorę C. Rice, paveldėjo visišką suirutę šiaurės Kaukaze, su visišku etninių Kaukazo susiskaldymu, kurį paliko Stalin ir Brežnev pasimetimas. Karo palikta netvarka paliko tą suskilimą į daugybę atskirų etninių valstybėlių, kurių nepataisė nei Gorbačiovo nei Putin “perestroikos” nei čečėnų ar kitų bandymai. Šiaurinis Kaukazas turi Dagestano respubliką, kurioje

gyvena 2.6 mln. gyventojų, prezidentas yra Magomedov. Netolimi kaimynai yra čečėnai 1.1 mln. gyventojų, daugelis – pabėgėlių iš buvusio Irako, kurio valdžia čečėnus persekiojo, prezidentai ten reikalauja laisvės ir autonominių teisių. Paskutinis vadas Naskhado, gyventojų tėra vos daugiau milijono. Netikri čečėnai gyvena Ingushetijoje, gyventojų yra 470,000, vadovaujami Murat Ziazikov. Jis konkurentas kaimyninei Šiaurinei Osetijai, kuriai priklauso 710,000 žmonių, o vadovas Aleksandr Dzasokhov. Šiek tiek gyventojų turi Kabardin-Balkarija, ten gyvena 900,000 žmonių su vadovu Valery Kokov, o kaimynystėje savo atskirą respubliką bando įsteigti Karačajevos Čerkėsija su 440.000, vadovas Nustafa Bardyjev. Šitoks susiskaldymas liko iš Stalino laikų. Jis įsakė karo pradžioje išvežti keturių islamo valstybių žmones. Tarp jų pakliuvo ir valstybėlės iš krikščionių tarpo. Nuo tų dienų ir pasiliko čečėnai bei kiti benamiai.

NATO valstybių vadovų suvažiavimo metu JAV prez. G. W. Bush Amerikos ambasadoje Briuselyje surengė Prancūzijos prez. J. Chirac garbei iškilmingą vakarienę. Nuotraukoje abu prezidentai laukia pakvietimo prie puotos stalo.

AP

— Keliais sakiniiais —

- Kai kurie Izraelio** vyriausybės nariai balsavo prieš premjero siūlomą Gazos pakraščio vietovių iškraustymą. Kai kurie vietiniai žydai reikalauja įvesti civilinį nepaklusnumą. Prieš kovoja ir finansų ministras Benjamin Netanyahu. Kai kurie Izraelio politikai reikalauja referendumo.

- Irako** balsavimuose išrinkta šių sektos dauguma bando sudaryti parlamento daugumą su premjeru Iad Al-lawi. Jo konkurentai pataria palestiniečiams išardyti požeminių tunelių tinklą, kuriuo į Palestiną patenka ginklai ir nelegalios prekybos prekės. Paklaustas, kas įvyktų, jei iš Irako staiga pasitrauktų amerikiečių ir kita koalicijos kariuomenė. Allawi trumpai atsakė: “Katastrofa”.

- Prezidentas Bush** savo kalboje Briuselyje, pabrėžė,

kad Europos Sąjungos valstybės Amerikos akyse turėtų būti JAV partnerės ne konkurentės. Jis pakartojo, kad Amerika padės Europai visomis jėgomis, nes Europos vienybė veda artimuosius Rytus į laisvę ir ekonominę gerovę.

- Didžioji Britanijos** sosto įpėdinis princas Charles paskelbė, kad jis po trijų dešimtmečių draugavimo ves savo ilgametę draugę Camilla Parker Bowles. Civilinės jungtuvės vyks balandžio 8 d. Windsor pilyje. Princo oficialus priėmimas bus Clarence rūmuos. Čia ceremonijoms vadovaus Canterbury arkivyskupas aukščiausias Anglikonų bažnyčios dvasininkas.

- Karalienė Elizabeth II** savo pareiškime rašo “Edinburgh princas Phillip ir aš esame labai laimingi dėl to, kad Wales princas ir ponia Parker Bowles tuoksis. Perdavėme

(Nukelta į 3 psl.)

LIETUVIŲ TAUTINĖS MINTIES LAIKRAŠTIS

DIRVA

TEL. (216) 531-8150
FAX. (216) 531-8428
E-mail: dirva@ix.netcom.com

P.O. BOX 19010 CLEVELAND, OHIO 44119-0010
19807 CHEROKEE AVENUE • CLEVELAND, OHIO • 44119

THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER

EDITOR: EDITORIAL BOARD

DIRVA (UPS 157-580)

Postmaster: Send address changes to DIRVA
19807 Cherokee Ave. Cleveland, OH. 44119-0010

Periodicals postage paid at Cleveland, Ohio and additional mailing offices. Published weekly by American Lithuanian Press & Radio Assn. VILTIS, INC. - Subscription per year - \$55.00, first class - \$78. Single copy - \$1.00. Air mail overseas - \$130.00.

Prenumerata metams - \$55.00, pusei metų - \$40.00, pirma klase - \$78. Oro paštu į užsienį metams - \$130.00. Atskiuro numerio kaina - \$1.00. Straipsniai, pasirašyti pavarde, inicialais ar slapyvardžiu ne visada išreiškia redakcijos nuomonę. Nespausdinti straipsniai grąžinami, tik autoriui prašant. Už skelbimų turinį redakcija neatsako. Nepasirašytų rašinių nespausdiname.

ANTRASIS LIETUVOS VALSTYBĖS
ATKŪRIMAS

Šią savaitę švenčiame 15-tąsias Lietuvos valstybės atkūrimo metines.

Mūsų tauta niekada nebuvo praradusi savo tautinės sąmonės. Ji pradėjo kovą su Sovietų Sąjunga tą pačią dieną – 1940 metų birželio penkioliktają, kai jai buvo įteiktas ultimatas. Lietuvos prezidentas Antanas Smetona labai aiškiai atmetė tą ultimatumą ir siūlė bent simbolinį pasipriešinimą, tačiau dauguma tuometinės vyriausybės narių nepritarė, esą kariuomenė neparuošta. Prasidėjo partizaninės kovos už savo krašto laisvę, kurios truko vos ne dešimtmetį. Tuo metu Sovietų Sąjungos vyriausybė šimtus tūkstančių lietuvių ištrėmė į Sibirą ir juos laikė įkalintus kaip liaudies priešus. Po partizaninių kovų, tauta vedė rezistencinę kovą. Buvo keliamos tautinės vėliavos, platinami prosovietiniai lapeliai, o Vėlinių dieną parodant kapuose prie tautai reikšmingų žmonių kapų savo nusistatymą būti laisvais. 1956 m. pradedamas pagrindžio svarbus veikimas. 1987 m. rugpjūčio 23 d. įvyksta vieša demonstracija prie poeto Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje – prasideda vieša kova už tautos laisvę. Po šio įvykio – jau viešas Vasario 16-tosios minėjimas Kaune 1988 m. prie Laisvės statulos. Tuo metu buvo skelbiama, kad lietuviai Komunistų partijoje tesudaro maždaug tik 5 proc. Dalis lietuvių toje partijoje tada buvo tik dėl “geresnio valgio šaukšto” ir kai kurių privilegijų.

Tais pačiais metais iš Estijos atvykę atstovai pranešė, kad Estijoje jau sudarytas Tautinis frontas. 1988 m. birželio 3 d., susirinkę Mokslų akademijos salėje, maždaug 500 žmonių, nutarė sudaryti iniciatyvinę grupę iš 36 asmenų Lietuvos persitvarkymui. Kaip buvo sudaryta ta grupė, matėme iš to, jog N.Sadūnaitė buvo atmesta, o V.Petkevičius “išrinktas”. 36 grupėje pusė jų buvo Komunistų partijos nariai. Už kiekvieną asmenį į tą grupę buvo balsuojama plojimais. Tos grupės siūlytojas Zigmas Vaišvila ten pastebėjo, kad “kas gims, nebūtina vadinti liaudies frontu”. Kai kurie iš tų komunistų turėjo ryšius ir su KGB. Tada buvo vengiama kartoti žodį “autonomija” pakeičiant jį į “savarankiškumą”, kad neužrūstintus Kremliaus. Gimė Sąjūdis.

Liepos 9 d. Sąjūdžio ruoštas susirinkimas Vingio parke parodė, kad Sąjūdis yra tapęs svarbia politine jėga tautoje. Minios suplaukė į tą susirinkimą. Partijos pirm. Songaila neatvyko, bet atsiuntė Brazauską, kuris ten pasakė, kad bus leidžiama kelti tautinę vėliavą. Sąjūdis Vingio parke išdalino 30,000 vnt. Tautiškos giesmės – Lietuvos himno, kurį minia pirmą kartą sugiedojo. Ten priimtas nutarimas uždrausti komunistų valdžios laikraštį “Tiesa” ir Sąjūdžiui suaukota 28,650 rublių.

Pirmame Sąjūdžio suvažiavime prof. Vytautas Landsbergis išrenkamas pirmininku. Sąjūdžio taryboje buvo 220 asmenų. Tuo metu Lietuvoje įvyko daug svarbių įvykių. V. Landsbergiui sunkiausia buvo prvesti Sovietų Sąjungos Konstitucijos pakeitimą į Lietuvos Konstituciją (*Manome, kad kada nors V. Landsbergis tais klausimais galės ir atviriau parašyti.*). Didžiausias įvykis įvyko 1989 m. rugpjūčio mėnesį – paminėjimas 50 metų Molotovo-Ribbentropo pakto susikabinus rankomis Vilnius-Ryga-Talinas.

Ir 1990 m. kovo 11 d. iškilmingame ir istoriniame posėdyje Lietuvos Aukščiausioji Taryba, reikšdama tautos valią, paskelbė Lietuvos valstybės atkūrimą. Taryboje 141 narys: už nepriklausomybę balsavo 124 atstovai, susilaikė 6, nedalyvavo 3, dar 8 nebuvo išrinkti.

S. Tūbėnas

GEGUŽĖS 9-JI IR ATLANTO CHARTA

Žiniomis telefonu iš JAV, Lietuvos ambasadorius JAV kalbėdamas *FOX TV* *tinkle* gan stipriai pabrėžęs Sovietų okupacijos klausimą. Tikiuosi, kad visi mūsų diplomatai naudos aštriausius ginklus šioje kovoje už tiesą, kurioje civilizuo-to pasaulio akys yra nukreiptos į mus.

Iš savo archyvo atkasiau dar vieną patogų ginklą – Atlanto Chartą. Užtikau seną savo rašinį “Naujos ginkluotės beiėskant”, kuris aktualus ir šiandien.

(...) Ką tik paštu gautas 1990 m. gegužės 22 d. *The Washington Times* dienraštis su įžvalgaus analisto Arnold Beichman straipsniu apie sovietines sutartis.

“Yra vienas susitarimas, kuris ligi šiol liko nepaminėtas debatuose apie trijų Baltijos kraštų teisę į nepriklausomybę,” – rašo autorius. A.Beichman yra ne tik *The Washington Times* bendradarbis, bet ir Hoover institucijos mokslininkas-tyrinėtojas. Todėl jo straipsniuose labai dažnai rasi ko nors naujo ar kitų nepastebėto seno. Šį kartą Beichman iškelia gan seną klausimą – Atlanto Chartą. Ji paskelbta 1941 m. rugpjūčio 14 d., susitikus prezidentui F.D. Roosevelt su ministriu pirmininku W. Churchill karo laive, Atlanto vandenyne.(...)

Dabar gi Arnold Beichman mus apginkluoja konkrečiais Atlanto Chartos duomenimis, jog sovietai yra įsipareigoję ne tik pripažinti Lietuvos nepriklausomybę, bet ir nenaudoti prieš ją jokios blokados.(...)

Pasirodo, vos trim mėnesiam praėjus po Hitlerio atsisukimo prieš savo sąjungininką Staliną, 1941 m. rugsėjo 24 d. sovietai formaliai pareiškė taipogi pasisaką už

Atlanto Chartą. Nors turėjau miglotą supratimą, jog sovietai buvo koku tai būdu įsipareigoję Atlanto Chartos idėjoms, ligi šiol nejučiau reikalo ieškoti tam patvirtinimo, nes sovietams jokie teisėtumai iš tikrųjų negalioja. Tačiau šiandien, kai Lietuvos laisvės klausimas gal daugiau priklauso nuo Vakarų pasaulio opinijos negu nuo Kremliaus “sąžiningumo”, vykdant įsipareigojimus, Atlanto Charta, turint apie ją tikslesnius duomenis, gali būti stiprus ginklas laisvajame pasaulyje.

Nenuostabu, nei Gorbačio, nei Vakarai, kuriuos Charta irgi įpareigoja, Lietuvos byloje nenori ne tik kalbėti, bet ir girdėti apie Atlanto Chartą. Chartoje esama net aštuonių konkrečių pareiškimų. Ir sovietai sako: “Nesiekia jokio išsiplėtimo (aggrandizement), nei teritorinių, nei kitokių. Jie nenori matyti jokių teritorinių pakeitimų, kurie nesutinka su laisvai pareikštais tautų norais”. “Tad ką Raudonoji armija daro Baltijos kraštuose?” – klausia A. Beichman.

Trečias paragrafas skamba taip: “Jie (pasirašiusieji) gerbia visų tautų (Peoples) teisę pasirinkti valdymosi formą, kurioje jie gyvens; ir jie nori matyti atstatytas suverenas teises ir savivaldą tiems, iš kurių tai buvo jėga atimta”. Autorius ir vėl klausia: “Tad ką pagaliau daro Raudonoji armija Baltijos kraštuose?”. Jis mano, jog sovietų ambasada turėtų pasiaiškinti dėl Atlanto Chartos įsipareigojimų laužymo. Ketvirtasis Chartos punktas ryšium su sovietine blokada Lietuvai, yra ypač aktualus. Jame sakoma, jog signatarai: “...stengsis (will endeavor), skaitydami su egzistuojan-

čiais įsipareigojimais, gerinti galimybes visų valstybių, didžiųjų ir mažųjų, nugalėtojų ar nugalėtųjų, priėjimą lygiomis sąlygomis pasaulyje prie prekybos ir žaliavų, kurios yra reikalingos jų ekonominei gerovei”.

Tad kaip tai suderinti su sovietų brutalia ekonomine blokada ir Vakarų abejingumu tam nusikaltimui? Pagal Atlanto Chartą Vakarai yra įsipareigoję “kištis į vidaus reikalus”, kai tai liečia Baltijos kraštus. Sovietų Sąjunga yra įsipareigojusi nesikišti į Baltijos kraštų vidaus reikalus. Tuo metu Chartos pareiškimus formaliai patvirtino ir jiems įsipareigojo dar šie kraštai: Australija, Belgija, Kanada, Čekoslovakija, Graikija, Liuksemburgas, Olandija, Naujoji Zelandija, Norvegija ir Lenkija. Vieni jų buvo okupuoti nacių, kiti sovietų. “Ar jie neturėtų bent jau pasisakyti?” – klausia autorius.(...)

Beichman primena, jog 1988 m. gruodžio 7 d. savo kalboje Jungtinių Tautų susirinkime M. Gorbačio iškilmingai panaudojo lotynišką posakį: “Pacta sunt servanda” (Sutarčių turi būti laikomasi). Arnold Beichman ta mintimi ir baigia savo straipsnį: “Teisingai, p. Gorbačio! – *Pacta sunt servanda*’. Tai galioja ir Atlanto Chartai. Baltija yra gera vieta to pradžiai. Gi laikas – dabar”.

Tuo baigiau aną straipsnį. Dabar, atsiliepiant į Maskvos kvietiminį ultimatumą, pravartu ir Maskvai, ir Vakarams, gi ypač ES parlamentui, priminti pasirašiusiųjų pasižadėjimus. Tikėtina, kad apie tai skaitytojai primins už Lietuvos Respublikos užsienio politiką atsakingus pareigūnus ir atstovus ES biurokratijoje.

Vilius Bražėnas

TARPTAUTINIŲ ĮVYKIŲ APŽVALGA

(Atkelta iš 2 psl.)

jiems savo nuoširdžiausius gerus linkėjimus jų bendrai ateičiai Clarence rūmai nurodė, kad Charles tapus karaliumi, Camilla nebus vadinama karaliene – jos titulas bus princesė sutuoktinė. Po jungtinių jai bus suteiktas Cornwall hercogienės titulas. 56 metų Charles 1996 metais išsiskyrė su princese Diana, po metų žuvusia Paryžiuje per automobilio katastrofą.

• **Per stiprų** žemės drebėjimą Irano pietryčiuose žuvo beveik 400 žmonių, šimtai buvo sužeistų, visiškai buvo sugriauti keli kaimai. 6.4 balų pagal Richterio skalę drebėjimo centras buvo Zarad mieste, apie 700 km į pietryčius nuo Teherano.

• **Popiežius Jonas Paulius** vasario 25 vėl sugrįžo į liginę, nes buvo reikalinga kvėpavimo takų operacija. Jis bandė kalbėti su gydytojais, tačiau jam buvo uždrausta. Kelias dienas prieš tracheotomiją popiežių buvo aplankęs Italijos premjeras Silvio Berlusconi. Lengva operacija truko pusę valandos. Popiežiaus sveikata šiek tiek pagerėjo. Jį aplankė ligininėje Čilės ambasadorius Vatikane Maksomo Patcheco.

• **Prancūzijos** prezidentas Chirac atvirai pripažino, kad prezidentas Bush mielai priimtų Prancūzijos paramą apmokant Irako karinių jėgų apmokymą NATO misijoje, kai smarkiai išsiskyrė karui nepritariusių valstybių nuomo-

nės.

• **Tūkstančiai Brazilijos** vargšų žmonių susirinko į džiunglių Amazonės vienuolės Dorothy Sang laidotuves. Daugiau kaip 20 metų ji kovojo su miškų apsaugos priešais ir vargšų brazilų plantacijų savininkais. Ją nušovė nežinomi imigrantai. Ji buvo amerikietė vienuolė, kovojusi su skurdo priešais.

• **Britanijos premjeras** Tony Blair pavadino Iraną terorizmo globėju ir paragino Irano valdžią negaminti atominių ginklų. Islamo respublikai reikėtų atsisakyti masinio žudymo ginklų, kalbėjo Blair, pasakęs, jog nėra jokių abejonių, kad Iranas yra pavojingiausias branduolinių ginklų kūrėjas visame pasaulyje.

RUSIJA LAIKO "KEISTU" A. PAULAUSKO PAREIŠKIMĄ

Maskva, kovo mėn. 4 d. (ELTA). Lietuvos Seimo pirmininkas Artūras Paulauskas "paskelbė labai keistą pareiškimą apie tai, kaip jis įsivaizduoja užsienio diplomatinio korpuso darbą Vilniuje". Taip penktadienį Rusijos užsienio reikalų ministerijos atstovai apibūdino A. Paulausko interviu radijo stočiai "Žinių radijas". Kaip teigia Rusijos URM, A. Paulauskas "apkaltino Rusijos diplomatus tuo, kad jie pernelyg domisi politiniais procesais Lietuvoje, stengiasi susitikti su parlamentarais".

"Nemanome, kad Lietuvos parlamento vadovui nėra žinoma, jog būtent gauti informacijos apie buvimo šali yra vienas svarbiausių bet kurios diplomatinės tarnybos uždavinių", - pabrėžė Rusijos URM darbuotojai. Jie taip pat pažymėjo, jog "kuo išsamesnės ir aiškesnės nuomonės apie kitos valstybės valdžios, politinių partijų ir parlamentarų pozicijas vienais ar kitais klausimais susidarymas -

vienas svarbiausių šalių savitarpio supratimo užtikrinimo elementų, taip pat kelias į geros kaimynystės ir bendradarbiavimo santykius".

"Plačių kontaktų Rusijos vyriausybiniuose, parlamentiniuose ir visuomeniniuose-politiniuose sluoksniuose turi ir Lietuvos ambasada Maskvoje, - priminė Rusijos diplomatijos žinybos atstovai. - Kol Lietuvos diplomatai veikia, neperžengdami įstatymo ribų, mes to nelaikome smerktinu dalyku".

Pastaruoju metu, pabrėžė Rusijos URM darbuotojai, atsirado pagrindo manyti, kad A. Paulauskas iš principo yra prieš geresnį mūsų šalių savitarpio supratimą. Tokią išvadą, anot jų, galima daryti, turint omenyje "atkaklias Seimo pirmininko rekomendacijas prezidentui Valdui Adamkui nedalyvauti 2005 metų gegužės mėnesį Maskvoje vykšančiose iškilmėse, skirtose Pergalės 60-osioms metinėms".

KUNIGŲ LUOME BUVO KGB BENDRADARBIŲ, BET REZERVISTŲ - VARGU

Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius teigia, kad yra buvę kunigų, bendradarbiavusių su KGB, tačiau arkivyskupas neturi informacijos, kad nors vienas dvasininkas būtų buvęs įtrauktas į KGB rezervą.

Kai buvo priimtas Liustracijos įstatymas, į S. Tamkevičių kreipėsi vienas kitas kunigas klausdamas, ką daryti, kadangi sovietmečiu kažkur buvo pasirašę. Arkivyskupas teigė pataręs jiems nedvejojant viską papasakoti Liustracijos komisijai. Ar buvo tokių kunigų, kurie turėjo sąsajų su KGB ir niekur nesikreipė, pasak S. Tamkevičiaus, tik pats Viešpats

galėtų pasakyti.

S. Tamkevičiaus nuomone, rezervistai buvo etatiniai sovietinio saugumo darbuotojai, kurie būtų pasitelkti karo atveju. Rezervistai, pasak arkivyskupo, buvo svarbesnės personos už bendradarbiavusius su KGB. "O apie bendradarbius visi kalba, tarsi tai būtų kažkas baisaus. Tarp bendradarbių buvo eiliniai žmogučiai, kurie kartais susitikdavo su saugumu ir Lietuvai faktiškai nieko blogo nepadarė. Aš nekalbu apie visus. O rezervistai - man nekelia abejonės - tai buvo 100 procentų patikimi saugumui, į ten bet ką nepaskyrė", - teigė S. Tamkevičius.

A. PAULAUSKAS:

V. ADAMKAUS SPRENDIMĄ DĖL KELIONĖS Į MASKVĄ TURĖTŲ LEMTI MORALINIAI KRITERIJAI

Vilnius, kovo mėn. 4 d. (Lietuvos radijas). Seimo pirmininkas sako, kad jis nekeičia anksčiau išsakytos nuomonės, jog prezidentas Valdas Adamkus neturėtų vykti į Maskvą dalyvauti pergalės prieš nacistinę Vokietiją iškilmėse.

Lietuvos radijui Artūras Paulauskas sakė, kad tokią jo nuomonę dar sustiprino Rusijos ir JAV viršūnių susitikimas Bratislavoje. A. Paulausko manymu, Valdo Adamkaus pasirinkimą turėtų lemti moraliniai kriterijai.

LIETUVOS PREZIDENTO SPRENDIMAS

Vilnius, kovo 4 d. Prezidentas Valdas Adamkus kovo 7 d. turėjo paskelbti, ar jis vyks į Maskvą švęsti pergalės prieš nacių Vokietiją 60-mečio. "Kaip žadėjau, pirmadienį pareikšiu savo nuomonę ir oficialią poziciją", - penktadienį sakė prezidentas.

Paklaustas, ką jis mano

apie tai, jog ir Darbo partijos vadas, ūkio ministras Viktoras Uspaskichas jį ragina vykti į Maskvą, V. Adamkus atsakė, jog jį domina visų pozicijos.

"Skaitau, Jūs man pasakojate, visi kiti gąsdina, kad neturėsime ką valgyti... Aš turiu atkreipti dėmesį į viską", - sakė prezidentas.

Valdančioji 4 partijų politinė taryba – Artūras Paulauskas, Kazimira Prunskienė, Algirdas Brazauskas ir Viktoras Uspaskichas mano, kad turėti Gamtinių dujų įstatymą Lietuvoje dar ne laikas. Esą galima laukti iki rudens, nors dujų kainų reguliavimas būtinas.

LRL nuotr.

RUSAS MINISTRAS UŽ VYKIMĄ Į MASKVĄ

Vilnius, kovo 4 d. (ELTA). Darbo partijos vadovas ūkio ministras Viktoras Uspaskichas mano, jog prezidentas Valdas Adamkus turėtų vykti į gegužės 9-ąją vyksiančias pergalės prieš nacių 60-mečio minėjimo iškilmes Maskvoje. Tačiau šią savo nuomonę V. Uspaskichas reiškia atsargiai, teigdamas, jog politikai neturėtų spausti prezidento priimti vienokį ar kitokį sprendimą. Darbo partijos vadovo manymu, esminis klausimas, į kurį reikėtų ieškoti atsakymo prieš nusprendžiant vykti ar nevykti į Maskvą - ką mes laimėsime, jei prezidentas nevažiuos į Maskvą? "Ar reikia mums palaikyti gerus santykius su Rusija? Reikia. Ar reikia Maskvoje švęsti gegužės 9-ąją - tai Rusijos reikalas. Ar reikia mums ten važiuoti? Manau, kad taip. Tai gera proga susitikti su aukščiausiais valstybių vadovais, o juk prezidentas yra mūsų užsienio politikos vadovas", - *Eltai* sakė V. Uspaskichas. Darbo partijos vadovas pridūrė nenorįs plačiau komentuoti šio klausimo, nes sprendimą turi priimti pats prezidentas. "Kai jis nuspręs, tada ir komentuosime", - sakė jis.

V. Uspaskichas taip pat nekommentavo Lietuvos pramoninkų konfederacijos vadovybės prezidentui V. Adamkui išsakytų raginimų vykti į Maskvą, nes esą nusprendus priešingai gali pašlyti Lietuvos ir Rusijos ekonominiai santykiai. Tiesa, V. Uspaskichas užsiminė, jog baimintis ekonominių sankcijų iš Rusijos nevertėtų, nes "Rusija, kad ir ką apie ją bekalbėtų, yra jau pakankamai civilizuota valstybė".

Seimo opozicijos vadovo Andriaus Kubiliaus manymu, Rusija per verslininkus šantažuoja Lietuvą dalyvauti gegužės 9-osios iškilmėse, tačiau tokie pareiškimai palengvina prezidento apsisprendimą, kad gegužės 9 dieną į Maskvą važiuoti negalima, jeigu to siekiama šantažu.

PASTABOS APIE DERYBAS SU RUSIJA TARPVYRIAUSYBINĖS KOMISIJOS LYGMENIU

Tokios struktūros paprastai sudaromos ne rezultatams pasiekti, o rodyti - štai vis dėlto susitinkame, kalbamės, problemos nepamirštos. Taip ir ką tik įvykusiame komisijos pirmininkų susitikime Lietuvos pusė priminė apie savo senus ir Rusijos ignoruojamus reikalavimus. Išgirdo, kad klausimas, kaip ir prieš penkerius metus, bus toliau "nagrinėjamas".

Tai apie Rusijos pasigrobtus Lietuvos piliečių pinigus, kažkada laikytus "Vnešekonombanke". Primintina, kad šalis, kuri taip elgiasi su svetimais finansais, nori tapti Pasaulio prekybos organizacijos nare. Lietuva paprasčiausiai negalės palaikyti tokios kandidatūros. O kadangi Lietuva jau pradėjo iš savo lėšų kompensuoti ir tuos indėlius, ne vien taupomuosius, tai sumos, manau, yra tvarkingai rašomos į Rusijos padary-

tos žalos sąskaitą. Dabar laikinai kompensuoja Lietuvos valstybė, o kada nors grąžinsite Lietuvos valstybei. Su procentais, be abejo. Už Lietuvai priklausiusio pastato Paryžiuje naudojimą, nors jį iš Lietuvos jau nupirko Prancūzijos vyriausybė, dar turime iš Rusijos atgauti nemokėtą apie 55 metų nuomą. Natūralu, taip pat ir procentus.

Ministras Antanas Valionis priminė Rusijos kolegai ir apie archyvų grąžinimą. Dėl KGB archyvų grąžinimo jau buvo susitarta su Rusijos prezidentu Boris Jelcin 1992 m. sausio 17 d. Maskvoje, pasirašytas komunikatas. Archyvų grąžinimas šalims - Europos Tarybos narėms - tai Rusijos tarptautinis įsipareigojimas 1996 m. sausio 25 d., kai ją balsavimu priėmė Europos Taryba.

Vytautas Landsbergis

LIETUVOJE ŽMOGAUS TEISĖS GERBIAMOS, NORS YRA PROBLEMŲ

Washington DC, kovo 1 d. (Delfi). Lietuvos Vyriausybė gerbia savo piliečių žmogaus teises, tačiau kai kuriose srityse tebėra problemų. Tai konstatuojama JAV Valstybės departamento Demokratijos, žmogaus teisių ir darbo biuro ataskaitoje apie žmogaus teisių padėtį pa-

saulyje 2004 m. Paskelbtoje ataskaitoje apie Lietuvą teigiama, kad policija kartais muša ar kitaip fiziškai smurtauja prieš sulaikytuosius ir piktnaudžiauja sulaikymo įstatymais.

Smurtas prieš moteris ir vaikus ataskaitoje vadinamas "rimta problema".

“VISIŠKAS PASITIKĖJIMAS”

Rusijos prezidentas Vladimir Putin pažymėjo, kad surengtas viršūnių susitikimas su JAV prezidentu George W. Bush vyko "tvyrant visiškam pasitikėjimui", be to, tapo reikšmingu postūmiu abiejų šalių santykiuose. "Derybos vyko labai kokybiškai ir esant visiškam pasitikėjimui", - Rusijos naujienų agentūros citavo V. Putin žodžius. "Esu tikras, jog tai buvo geras žingsnis į priekį mūsų santykiuose su Jungtinėmis Valstijomis", - teigė V. Putin, pridūręs, jog

abiejų šalių praėjusią savaitę pasirašyti įvairūs susitarimai lemia gerą Rusijos ir JAV santykių klotį bei nubrėžia gaires dvišaliam bendradarbiavimui artimiausiais metais.

Jo pasisakymas nuskambėjo dieną po to, kai du įtakingi JAV senatoriai paragino Vašingtoną užimti griežtesnę poziciją santykiuose su Maskva, mat Rusija pasirašė sutartį su Iranu, atveriančią kelią rusų ekspertams užbaigti statyti pirmąją Irano branduolinę elektrinę.

ELTA

VASARIO 16-OJI IŠ ISTORIJS VERPETŲ Į ŠIANDIENĄ

*Kovo 11-osios Akto signataras Dr. Leonas Milčius. Pranešimas, perskaitytas Lietuvos valstybės atkūrimo dienos šventiniame minėjime, kurį surengė Lietuvos pensininkų sąjungos **Bočiai** Kauno bendrija 2005 m. vasario 12 d. Kaune.*

II.

Lyg didžiausiu stebuklu turėtume laikyti tai, kad nepaisant juodo lietuviškos spaudos, kalbos draudimo, kultūros naikinimo, rusinimo ir lenkinimo, dar išliko tokios stiprios tautinio jausmo šaknys, kurios išugdė savus šviesuolius, kovotojus, savos nepriklausomos Lietuvos valstybės kūrėjus. Jie ne tik negali būti užmiršti, bet kiekvienu iš jų mes privalome dėliaugtis, gerbti, didžiuotis.

Priešinantis Lenkijos ir Lietuvos valstybės II-ajam padalijimui 1794 m. Krokuvoje prasidėjo generolo Tado Kosciuškos vadovaujamas sukilimas, kuris greitai persimetė ir į Lietuvą. Jau tais pačiais metais, vadovaujant inžinieriui Jokūbui Jašinskiui, lietuviai – sukilėliai savarankiškai veikė visoje Lietuvoje. Buvo sudaryta LDK sukilėlių vyriausybė – Lietuvos tautinė aukščiausioji taryba. Tačiau rusų kariuomenė sukilimą numalšino, rugpjūčio mėn. užėmė Vilnių, o spalio viduryje ir visą Lietuvą.

Napoleonui pradėjus žygi į Rusiją, vėl kilo viltis išlaikyti Lietuvos, kaip politinio subjekto, statusą. Vilniaus katedroje buvo paskelbtas netgi atitinkamas aktas, bet 1813 m. karas su Napoleonu buvo baigtas ir Lietuva ilgiems metams liko Rusijos įtakoje.

Tačiau ir tuo laiku vyko tam tikras kultūrinis gyvenimas. 1818 m. Liudvikas Reza Karaliaučiuje išleido Kristijono Donelaičio poema “Metai”, 1822 m. Simonas Daukantas parašo pirmą savo istorinį veikalą “Darbai senųjų lietuvių ir žemaičių”, 1823 m. Vilniuje išspausdinami pirmieji Adomo Mickevičiaus poezijos tomeliai, 1825 m. vėl Karaliaučiuje Liudvikas Reza išleido pirmąjį lietuvių liaudies dainų rinkinį.

Labai ryškus pasipriešinimo Rusų valdymui istorinis momentas yra 1830-1831 metų sukilimas, kuriam vadovavo A. Gelgudas ir 1863 metų sukilimas, kuriam vadovavo Zigmantas Sierakauskas, Konstantinas

Kalinauskas, kun. Antanas Mackevičius. Nors sukilimai ir buvo numalšinti, bet vien faktas, kad Lietuva parodė, jog nesusitaikstė su jos pavergimu, mintys, kad galima rusų valdžiai priešintis, galima siekti laisvės ilgam liko uždegančios, raginančios.

Nors 1864 metais uždraudžiama lietuviška spauda, tačiau Rytprūsiuose, Ragainėje ir Tilžėje dr. Jonas Basanavičius ir Jonas Šliūpas leido nelegalų pirmąjį lietuvišką laikraštį “Aušrą”, pradeda atgyti nelegalus lietuvių tautinis sąjūdis. 1887 m. Vilniuje susiburia pirmasis Lietuvos socialdemokratų būrelis, kuris 1896 m. perauga į Lietuviškąją socialdemokratų partiją. Tuose pačiuose Rytprūsiuose 1889-1905 m. leidžiami ir Lietuvoje platinami liberalios, demokratinės pakraipos žurnalai “Varpas” ir “Ūkininkas”. Lietuvių inteligentai, kurie rūpinosi šiais leidiniais, dar vadinami aušrininkais, varpininkais, tai ir buvo tas branduolys, apie kurį būrėsi visi vėlesni nepriklausomos Lietuvos valstybės kūrėjai. Šiandien be didžiulės pagarbos ir dėkingumo negalima neprisiminti tos varpininkų kartos šviesuolių – Vinco Kudirkos, Kazio Griniaus, Juozo Bagdono, Juozo Adomaičio – Šerno, Jono

Jablonskio, Povilo Višinskio, Jono Vileišio, Jurgio Šaulio ir kt. 1895 metais pasirodo Maironio (Jono Mačiulio) reto grožio poezijos knyga “Pavasario balai” ir jaunimą kelianti poema “Jaunoji Lietuva”. Caro valdžiai silpstant, o lietuviškai inteligentijai bei spaudai vis stiprėjant, 1904 m. gegužės 7 d. buvo panaikintas spaudos draudimas lotyniškuoju šriftu. Tų pačių metų gruodžio 23 d. Vilniuje pasirodo pirmasis legalus dienraštis lietuvių kalba “Vilniaus žinios”.

Nepaisant caro žandarų persekiojimų ir sustiprintos padėties paskelbimo, 1905 m. lapkritį įsikuria Tautiškoji lietuvių demokratų partija, o tų pačių metų gruodžio 4-5 dienomis Vilniuje įvyksta pirmasis lietuvių suvažiavimas, vėliau pavadintas Didžiuoju Vilniaus Seimu, kuris iš Rusijos valdžios jau reikalavo politinės autonomijos, Lietuvos valstybingumo atkūrimo. 1906 m. posėdžiaujant I-ajai Rusijos dūmai, joje dalyvavo ir 15 Vilniaus, Kauno ir Suvalkų gubernijoms atstovaujantys deputatai, iš kurių 8 buvo lietuviai. Jų pasisakymuose buvo reikalavimai į Lietuvos problemas žiūrėti atskirai, išskirtinai, o 1912 m. IV-ojoje Dūmoje lietuvių atsto-

vas Martynas Yčas Lietuvos politinės autonomijos klausimą jau kėlė svarstyti atvirai.

1914 m. rugpjūčio 1 d. prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas politinius Lietuvos įvykius keičia. Jeigu 1905-1914 metų laikotarpį galėjome laikyti kaip paruošiamojo darbo tarpsnį kovoje dėl lietuvių tautos teisių į politinę ir kultūrinę veiklą, tai Pirmasis pasaulinis karas sudarė nelauktų galimybių politikams rūpintis, kaip atsteigti Lietuvos valstybę, gauti teisę patiems nustatyti savo politinę ateitį. Lietuvoje 1915 metais įsigali vokiečių valdžia. Rusijoje atsiduria apie 300 tūkst. Lietuvių pabėgėlių, jiems šelpiti kuriamos atskiros lietuvių organizacijos, kurios kartu bando spręsti ir Lietuvos ateities klausimus. Taip 1917 m. Petrograde sudaroma lietuvių tautos taryba, o tų pačių metų gegužės 27-birželio 3 dienomis Petrograde įvyksta visos Rusijos Lietuvių Seimas. Šiame Seime lietuviai suskyla į kairiuosius ir dešiniuosius, netgi priimamos dvi savarankiškos rezoliucijos. Kairieji Lietuvos ateitį mato Rusijos sudėtyje, turinčią plačią autonomiją, o dešinieji – atskirą nuo Rusijos valstybę.

(Bus daugiau)

Dr. Algimantas LIEKIS

MES - LIETUVIAI: KOVOS IR VILČIŲ METAIS

(1988 - 1990 M.)
LXXXX

Spalio 7 d. Kaune buvo sušauktas asmenų, atsisakusių tarnybos sovietų kariuomenėje, suvažiavimas ir jiems ginti buvo įsteigtas Lietuvos komitetas "Ženeva 49". (Pagal 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvenciją, kurią kiek vėliau pasirašė ir SSRS, draudžiama valstybei okupantei versti okupuotos šalies piliečius tarnauti okupacinėje kariuomenėje. - *Aut.*). Buvo išsiųsta laiškų į užsienio valstybes prašant ginti lietuvių jaunuolius, kurie atsisako tarnybos sovietinėje kariuomenėje.

Pirmieji lietuvius parėmė latviai, spalio 3 d. taip pat įkūrė "Ženevos 49" komitetą, paskui estai, ukrainiečiai Lvoje ir kiti.

1989 m. spalio 28 d. Vilniuje, Katedros aikštėje, Moterų visuomeninio judėjimo atstovės pradėjo bado streiką, protestuodamos prieš priverstinį Lietuvos jaunuolių ėmimą į sovietinę kariuomenę. Moterų bado streikas truko iki 1990 m. vasario 16 d. Netoli Katedros pastatyta namelyje pasikeisdamos badavo motinos, kurių sūnūs žuvo ar buvo sužaloti sovietinėje kariuomenėje. Kauno darbininkų sąjunga 1989 m. lapkričio 23 d.

surengė išpėjamąjį 15 minučių streiką protestuojant prieš priverstinį Lietuvos jaunuolių šaukimą. Tai buvo rimtas darbininkų išpėjimas imtis priemonių, jei bus suiminėjami jaunuoliai, atsisakę tarnybos sovietinėje kariuomenėje. 1989 m. pabaigoje Vilniuje, Rašytojų sąjungos rūmuose, įvyko Lietuvos politinių partijų atstovų pasitarimas, kuriame buvo įsteigtas bendras komitetas ginti jaunuoliams, atsisakiusiems tarnybos sovietinėje kariuomenėje.

Okupacinei kariuomenei, KGB, milicijai, visaip stengėsi padėti "Jedinstvos" vadai. Jų mitinguose buvo smerkiami atsisakantys tarnauti "šlovingojoje armijoje", valdžia raginama imtis "griežtų priemonių" prieš atsisakančiuosius. **1989 m. rugpjūčio 10 d. jedinstvininkai savo kvietimuose į mitingą Kalnų parke rašė:**

"Kviečiame į protesto mitingą prieš ekstremistų provokacijas, pastangas sukiršinti Respublikos gyventojus ir Tarybinę armiją.

Tai labai pavojinga visos Lietuvos likimui!

Visada, visais laikais visur -

visose šalyse pažangiosios jėgos stengėsi ir stengiasi konsoliduoti kariuomenę ir liaudį, kad išvengus kraujo praliejimo. Ir tik kraštutiniai reakcionieriai, ekstremistai siekia sukelti nesantį tarp kariuomenės ir liaudies, kad laikytų savo rankose

vienus ir slopintų kitus.

Tarybinė kariuomenė ir liaudis - neatskiriami. Kariuomenė - liaudies dalis. Kariuomenės problemos - tai visos liaudies problemos. [...] Abejingumas visam tam, kas vyksta šiandieną Lietuvoje, gali sukelti visos SSRS, bendraliaudinę tragediją, visų mūsų tragediją."

Rugpjūčio 10 d. jedinstvininkų mitingas Vilniaus Kalnų parke priėmė keletą nutarimų ir kreipimusi, rezoliuciją "Dėl SSRS ginkluotųjų pajėgų diskriminavimo". Joje rašoma:

"Mes, mitingo dalyviai, atstovaujantys [...] judėjimui už pertvarką Lietuvoje ‘Vienybė-Jedinstvo-Jedność’, 217 respublikos įmonių darbuotojams, sostinės gyventojams.

(Bus daugiau)

Atitaisymas: *Dirvos* kovo 1 d. numeryje dr. A.Liekio straipsnyje “Lietuviai: kovos ir vilčių metais” pirmoje pastraipoje praleistas sakinyss "Jos orientuojasi į Lietuvos išstumimą iš SSRS sudėties ir kapitalistinės santvarkos restauravimą". Toliau kaip tekste.

Lietuvoje, Kaune, prie Nežinomo kario, žuvusio už Tėvynės laisvę, paminklo, pastatyto iš Lietuvos žemėje surinktų akmenų, būdavo degamos žvakutės ir Nepriklausomybės atgavimo šventėje atliekamos išpūdingos apeigos.

Romualdo Požerskio 1990 m. nuotr.

DAUGIAU NEGU DU DEŠIMTMEČIAI LIETUVIŲ FONDUI

Pokalbis su jo ilgamete administratore Ale Razmiene

Čikagoje daug kas pažįsta ilgametę (nuo 1982 metų) didžiausios lietuvių finansinės, ne pelno siekiančios institucijos – Lietuvių fondo darbuotojos Alės Razmienės, prieš tai žinomos Steponavičienės-Stephens pavarde. Ji yra buvusi vieno iš žymiausių Amerikoje gimusių lietuvių muzikų Kazio Stenopavičiaus-Stephens (jo šimtosios gimimo metinės buvo 2005 m. vasario 14 dieną), o dabar Lietuvių fondo vieno iš pradininkų – dr. Antano Razmos žmona.

Alė yra gimusi Suvalkų Kalvarijoje, Marijampolės apskrityje. Gyveno Trakeliuose, Naujamiesčio valsčiuje, Panevėžio apskrityje. 1944 metais kartu su tėvais pasitraukė į Vakarus, bėgdami nuo sovietinės armijos. 1949 metais atvyko į Čikagą: čia studijavo psichologiją Illinois universitete Čikagoje.

Tokie yra trumpi jos biografiniai duomenys. Apie savo veiklą Alė Razmienė ilgai nenorėjo kalbėti, manydama, kad nėra tokia svarbi, jog reikėtų apie save pasakoti. Tik po ilgesnių įkalbinėjimų ji sutiko atsakyti į mūsų klausimus.

- Gal galite trumpai papasakoti apie savo visuomeninę veiklą, kuomet dar buvote žinoma Antanaitytės ir Steponavičienės-Stephens pavardėmis?

- Esu nuo mažų dienų skautė. Ištekėjus už muziko Kazio Steponavičiaus mėginau, kiek sugebėjau jam talkinti ruošiant koncertus, statant operetes, daugiausiai darbavau už scenos. Mūsų dukrelei Ramonai pradėjus lankyti Montessori mokyklėlę, įsijungiau į tėvų komitetą. Jai pradėjus skautauti, grįžau į jaunystėje pamiltą skautišką veiklą, talkindama Aušros Vartų tunte bei stovyklose. Vyrai mirus, pradėjau jungtis į tų insti-

tucijų veiklą, kurios buvo artimai surištos su dukros gyvenimu. Jai lankant Kristijono Donelaičio lituanistinę mokyklą Čikagoje, įsijungiau į šios mokyklos tėvų komitetą, kuriam teko pirmininkauti. Taip pat buvau Pedagoginio Lituanistikos Instituto ir Lituanistikos Tyrimo ir Studijų Centro išdininkė ir Lietuvių Jaunimo centro valdyboje sekretorė. Gal būt daugiausiai sukaupto išdininkystės darbo pareikalavo 1991 m. Lietuvių Muzikos Šventės vykdomajame komitete darbas einant išdininkės pareigas.

- Kada plačiau įsijungėte į Lietuvių fondas darbuotojų gretas ir kas jus paskatino tai daryti?

Tapus našle su mažamete dukrele reikėjo ieškoti kaip užsidirbti pragyvenimui. Padirbėjus su prof. dr. Jonu Račkausku jo vadovaujamose amerikiečių mokyklų programose, įsigijau šiek tiek pasitikėjimo savo anksčiau įsigytais raštinės gabumais ir dr. Račkauskui, tuomet esant Lietuvių fondo tarybos nariu, pasiūlius, susitikau su tuometiniu valdybos pirm. Viktoru Nauadžium bei tarybos pirm. Stasiu Baru ir buvau pasamdyta LF darbuotoja. Tuomet LF raštinė buvo Margučio patalpose, Marquette Park’e, bet ne užilgo persikėlė į Morkūno spaustuvę Gage Park’o apylinkėje.

Po keleto mėnesių perėmiau iš Kazio Barzduko LF reikalų vedėjos pareigas (administratorės pozicijos ar titulo nebuvo). Ne užilgo taip pat perėmiau ketverias kitas pareigas – tarybos, valdybos, korespondencijos ir protokolų sekretorės, kurias iki tol ėjo keturi vyrai (kurie už tai buvo atlyginami). Lietuvių fondo bylos, knygos, kartoteka ir pan. buvo nepaprastai tvarkingai ir skrupulingai vedamos,

tačiau jau buvo prasidėjęs kompiuterių amžius ir teko daugelį LF darbų modernizuoti, kompiuterizuoti – kas turi būti nuolat ir dabar daroma. Man atėjus į LF 1982 metais, LF sukauptas kapitalas buvo ką tik peržengęs 2 mil. dol. Išskyrus po samdomą vieną studentą vasaros metu, raštinėje dirbau viena: su augančiu kapitalu ir didėjančiu narių skaičiumi didėjo ir darbai ir tekdavo gan dažnai padirbėti po 10-12 ar daugiau valandų per dieną. Nors Fondas viršvalandžių nemokėjo ir būčiau galėjęs gauti darbą už didesnę atlyginimą, tačiau buvau sužavėta LF vadovybės pasiaukojimu ir pasišventimu. Aukojau ir aš nemažai savo laisvalaikio valandų, eidama korporacijos sekretorės pareigas, dalyvaudama tarybos, komisijų bei valdybos posėdžiuose ir rašydama jų protokolus.

- Jūs per daugiau nei dviejų dešimtmečių laikotarpį, praleistą Lietuvių fonde, turėjote galimybių plačiai pažinti šios finansinės institucijos veiklą – jos narius, nuveiktus darbus, problemas ir pan. Gal galėtumėte ką nors svarbesnio iš tos praeities papasakoti?

- Per du dešimtmečius daug kas pasikeitė. Kol Lietuvių fondo raštinė buvo Čikagoje, kartais net pora kartų per savaitę tekdavo nuvažiuoti į kai kurio nario namus paimti Fondui auką, kartais net “grynais”. Tokie asmenys dažnai sunkiai išeidavo iš namų, tad juos lankant buvo įdomu ir miela su jais pasikalbėti, tačiau už praleistą laiką tekdavo padirbėti vakare LF raštinei persikėlus į Lemontą turbūt vienintelis toks aukotojas buvo a.a. prel. Prunskis, kurį aplankius kiekvieną kartą parveždavau bent 10,000 dol. čekį Fondui. Kartais telefoniniai pasikalbėjimai tęsdavosi ilgokai, bet jaučiau pasitenkinimą, kad žmonės laiko LF tarsi šeimos nariu, su kuriuo, per mane,

kiau pistoletą. Dabar neabejojau, kad Jonas slėpė ir daugiau ginklų, kad buvo įsitraukęs į pogrindį. Čia dar galėjo kas nors rištis ir su pas juos tą vakarą matytais vyrais. Anuomet mano patirta draudžiamo ginklo baimė dabar Jonui atsiliepė kalėjimu. Apie pistoletą niekam nebuvau išsitaręs, tad ir dabar rodės, kad, kaip žemė, privalau tylėti. Aš suvokiau, kad slepiu Jono paslaptį.

- Tai kaip tu dabar viena ūkyje? – buvo motinos žodžiai, man priminę Jono pasakymą apie vyti, šeimą bei ūkį. “Neišsipildęs likimas, kad Joną pasišaukė ne vytis, bet suareštavo okupantas! Gal, atskleidus pistoleto paslaptį, būtų įmanoma Jonui pagelbėti?”, dvejojau ir laukiau Levutės atsakymo.

Alė Razmienė – Lietuvių fondo valdybos sekretorė ir Fondo administratorė.

dalindavosi savo rūpesčiais, ir kartais vienatvė. Buvo momentų, kuomet atplėšus laišką ji skaičiau du ar tris kart, kad įsitikinčiau, jog teisingai matau, kuomet ateidavo pranešimas, jog koks nors asmuo, kartais net nebuvęs LF nariu, paliko Fondui stambią sumą. Buvo taip pat sunkiai tikėtinų momentų, kuomet buvau tikra, kad taip negali būti; pvz. jaunuolis, paskambinęs ir paprašęs stipendijai anketos, paklausė, kokios didžiausios sumos gali tikėtis ir kai jam pasakiau skiriamų stipendijų vidurkį, atsakė man, kad su tokia suma galiu eiti “š” (tokie buvo du).

- Koks buvo jūsų darbo Lietuvių fonde maloniausias momentas ir kas jus liūdniausiai per tą laiką nuteikė?

- Maloniausias momentas buvo šeimos sukūrimas su Lietuvių fondo steigėju dr. A. Razma.

(Apie liūdniausius atvejus p. Alė buvo linkusi nutylėti, tarsi jų visai nebuvo. Tik mums prispyrus ji sutiko trumpai

pareikšti, kad širdį kartais spausdavo kai kurių tautiečių nepagrįsti asmeninio pobūdžio priekaištai jai pačiai, kitiems šeimos nariams ar Lietuvių fondo organizacijai. – E.Š.)

- Žinome, kad dabar Lietuvių Bendruomenė vadovybės eilėse reiškiasi jūsų dukra Ramona Stephens-Žemaitienė, kuri jau augina savo mažametį sūnelį. Taigi, kaip atrodo, jūsų šeimos nariai dar ilgai gali atstovauti Lietuvių fondą, o gal net būti šios organizacijos vadovybės tarpe?

Už dukrą Ramoną ir jos ateities planus negaliu kalbėti. Praeityje gavusi Lietuvių fondo stipendijas, ypač tarpininkaujant Petriui Viščinui, iš jo įsteigto stipendijų fondo, ji jautė Fondui didelį dėkingumą ir pradėjo darbuotis valdyboje, vėliau buvo išrinkta į tarybą, kurioje dirba iki šiolei. Jos sūnelis Aurelijus yra jauniausias Lietuvių fondo narys. Taip pat nariais yra kiti penki anūkai: Alexa, Andrius, Gabrielė, Emilija ir Lana Razmos. (Nukelta į 7 psl.)

Antanas Dundzila

IŠ KUR IR KODĖL

(Laimėjo antrąją *Dirvos* novelės premiją)

VI.

Būtume apsidžiaugę, bet ji atrodė suvargusi, ryšulėliu nešina, o diena irgi buvo apsiaukusi, niūri. Tad mamos atsakymas į pasisveikinimą nuskambėjo santūriai, klausiančiai.

- Jonas suimtas, - liūdnai tepasakė. Dar virtuvėje paraginta sėstis, ji pasitraukė taburetę ir po mamos “argi, kaipgi, kada” pasipasakojo:

- Buvau prie kalėjimo, bandžiau įduoti maisto, bet nebespėjau... Nuo ankstyvo ryto moterų ilga eilė stovi, visos su

ryšuliais. Kaliniams maistą priima tik iki dešimtos, tai šandien nebepriejau... O prieiti prie langelio dar ne viskas, nes nepriima, jei kalinys ne čia laikomas...

Pakeliui į gimnaziją, prie kalėjimo stovinčias moterų eiles aš jau buvau ne kartą matęs. Klausiti kodėl suimtas, kuo kaltinamas tais laikais nebuvo prasmės, gal net nemandagu. Tačiau man klausiti nereikėjo. Aš žinojau!!! Levutei pasakojant, aš stovėjau ne mūsų virtuvėje, bet Glenių kluone ir nustiręs lai-

čiau pistoletą. Dabar neabejojau, kad Jonas slėpė ir daugiau ginklų, kad buvo įsitraukęs į pogrindį. Čia dar galėjo kas nors rištis ir su pas juos tą vakarą matytais vyrais. Anuomet mano patirta draudžiamo ginklo baimė dabar Jonui atsiliepė kalėjimu. Apie pistoletą niekam nebuvau išsitaręs, tad ir dabar rodės, kad, kaip žemė, privalau tylėti. Aš suvokiau, kad slepiu Jono paslaptį.

- Tai kaip tu dabar viena ūkyje? – buvo motinos žodžiai, man priminę Jono pasakymą apie vyti, šeimą bei ūkį. “Neišsipildęs likimas, kad Joną pasišaukė ne vytis, bet suareštavo okupantas! Gal, atskleidus pistoleto paslaptį, būtų įmanoma Jonui pagelbėti?”, dvejojau ir laukiau Levutės atsakymo.

- Joną suėmė penktadienį, tai tas kelias dienas dar apsidirbau pati. Be jo ūkyje bus sunku... Gal sesuo atvažiuos padėti. Tai vis dviese, kad ir moterys... Šiandien kaimynė man mergaitę prižiūri, pati savo turi tokio amžiaus du...

- Levute, Levute, tai į vargą papuolėme, - rankas ant kelių nuleido motina.

- Taigi... Jonas išvažiavo į miestelį ir negrįžo, žmonės vežimą su arkliu parvedė. Sako, eik į valsčių, gal ką pasakys... Jie irgi nežino, reikia Kaune teirautis. Kur Kaune? Tai ir atvažiavau, maisto iširišus. Jei priims, tai, reiškia, Jonas kalėjime laikomas. Gi dabar dar nė to nežinau. Pas mus visokių neramumų yra buvę. Sako, slapstosi ir plėšia rusų belaisviai, yra

parašiotininkų... Dieve, Dieve, ko prigyvenome...

Kurį laiką tylėjome.

- Ponia, - įprastu būdu Levutė kreipėsi į mamą, stumdama ryšulį. – Čia dešra ir duona. Jūs sunaudokit, aš kelias dienas dabar negalėsiu atvažiuot. Vytuk, čia tau bus gimnazijon užkandis, - atrodo, Levutė užmiršo savo vargus ir vėl buvo mūsų tarnaitė, rūpinosi mano valgiu.

Aš nespėjau pašokti nuo kėdės, kai įsiterpė motina:

- Ką tu, Levute, jokių būdu! Juk čia Jonui maistas Aš karmelituose žinau moterį, kuri ryt anksti stos į eilę ir bandys tavo ryšulį įduoti. Per ją gal ką nors sužinosime. Parapijoj yra žmonių, kurie padeda, šelpia...

(Bus daugiau)

NEW YORK, NY

PUSĖ MILIJONO DOLERIŲ LIETUVIAMS

Š.m. vasario 28 d. Lietuvos Respublikos konsulate, gausiai susirinkus New York lietuvių organizacijų atstovams, dalyvaujant Šv. Kazimiero provincijos JAV delegatui Tėvui Placidui Bariui, OFM ir Brooklyno vienuolyno viršininkui Tėvui Pranciškui Giedgaudui, OFM,-buvo išspręstas dėl New York lietuvių “Kultūros Židinio” uždarymo kilęs visuomeninis konfliktas. Po daugiau, kaip šešerius metus žiniasklaidoje ir amerikiečių teismuose vesto aiškinimosi, konfliktuojančios šalys viena kitai ištiesė taikos ranką, tuo padėdamos naujus pagrindus visuomeninės darnos ir tarpusavio pasitikėjimo New York atstatymui.

2001 metų pradžioje tarpininko vaidmens “Kultūros Židinio” problemos sprendime ėmėsi tuometinis JAV LB Krašto valdybos pirmininkas Algimantas Gečys. Remiantis JAV LB XVI-osios Tarybos sesijos nutarime pareikštu susirūpinimu, buvo užmegzti ryšiai su Tėvų pranciškonų vadovais Lietuvoje ir JAV, taip pat su New Yorko lietuvių organizacijų vadovybėmis. Tarpininkavimo pastangoms esminiai nepajudinus reikalo iš vietos, 2002 m. gegužės 10 d. JAV LB Krašto valdyba viešu pareiškimu, išspausdintu išeivijos žiniasklaidoje, kreipėsi ir pakvietė ginčo šalis pradėti pasitarimus. Į talką buvo pakviestas Lietuvos Respublikos konsulas New Yorke dr. Rimantas Morkvėnas, kuris nedelsdamas pradėjo tiesioginius pokalbius su Tėvų pranciškonų vadovais. 2002 m. birželio 1 d. Krašto valdybos iniciatyva sukviesti New York lietuvių pagrindinių organizacijų atstovai susėdo prie pasitarimų stalo.

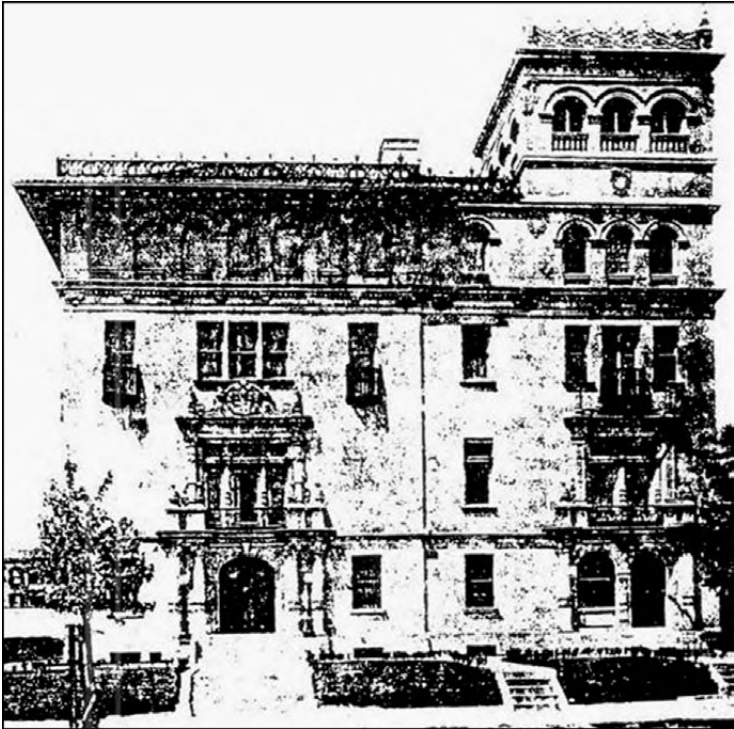
Truko beveik trejetą metų, kol pavyko suderinti nuomones, įtikinti, kad būtų atsisakyta teisme užvestos bylos. Greitam susitarimui pasiekti kelią užkirto: ilgamečio NY Atletų klubo pirmininko Prano Gvildžio mirtis, konsulo R. Morkvėno pasibaigęs tarnybinis turas ir grįžimas į Lietuvą, pasikeitimai JAV LB New York apygardos vadovybėje. Naujai paskirtas generalinis konsulas Mindaugas Butkus mielai sutiko teikti paramą bei tęsti jo pirmtako pastangas. 2003 m. žiemą, JAV LB Krašto valdybos pareigas perėmusi, Vaiva Vėbraitė pakvietė Algimantą Gečį toliau būti tarpininku ir su juo artimai bendradarbiauti paskyrė Krašto valdybos pareigūnę Giedrę Stankūnienę.

Po eilės pasitarimų, susirašinėjimų, dažnų telefoninių skambučių, kelionių į Brooklyną ir Kennepunkport, ME, G.Stan-

kūnienė vasario 28 d. Lietuvos generaliniame konsulate susirinkusiems atstovams galėjo pranešti, kad vykę pasitarimai yra užbaigti. Tėvų pranciškonų pažadas paremti New York lietuvių visuomeninę veiklą “apvalia ir rimta suma”, tapo realybe. Tėvai pranciškonai JAV LB Krašto valdybai perveda pusės milijono dolerių (\$500,000) sumą. Krašto valdyba šią sumą investuos į Tautos Fondą, New York lietuvių organizuoto jaunimo, sporto, švietimo ir kultūrinės veiklos rėmimui. Rūpintis fondo sąskaitos saugiu investavimu ir gautų palūkanų New York lietuvių organizacijoms tvarkingu bei nešališku paskirstymu, Krašto valdyba yra sudariusi Patikėtinių komisiją. Ją sudaro organizacijų skirti septyni patikėtiniai : Aldona Augylienė ir Tomas Lora (NY Atletų klubas), Audrė Lukoševičiūtė (NY “Maironio” lituanistinė mokykla), Ramutė Žukaitė ir Antanas Bobelis (NY LB apygarda), Kęstutis Bileris ir Laima Šileikytė-Hood (JAV LB Krašto valdybos skirti atstovai).

Ilgesniame žodyje Algimantas Gečys vertino aplinkybes, iššaukusias “Kultūros Židinio” uždarymą, apžvelgė daugiau kaip ketverius metus užsitęsusių pasitarimų eigą. Išvardino ir dėkojo Tėvams pranciškonams, New Yorko organizacijų ir Tautos Fondo vadovams. Specialią padėką reiškė pastaraisiais metais nepamainoma talkininke jam buvusiai Giedrei Stankūnienei. Be bendro visų indėlio, šiandieną neturėtume ir pasiektos susitarimo, - kalbėjo A. Gečys. Saugiai investavus Tėvų pranciškonų fondo lėšas, kasmet New Yorko lietuvių veiklos poreikiams turėtų būti gaunama graži palūkanų suma. Jis paminėjo, kad Tėvai pranciškonai nėra uždėję varžtų dėl galimo fondo lėšų panaudojimo nekilnojamai nuosavybei įsigyti. Tačiau tai privalės būti gerai išmąstytas ir New York lietuvių stipriai remiamas sprendimas. Gečys pastebėjo, kad visi čia esantys galės jaustis galutinai likvidavę vykusio konflikto padarinius, kai sutartinai atliks krikščionišką pareigą paveikiant New Yorko teismą atšaukti priteistą baudą nepagydomai sergančiam, buvusiam “Kultūros Židinio” tarybos pirmininkui dr. Jonui Bilėnui. Gečys kreipėsi į Tėvus pranciškonus, kad imantis visuomeninės akcijos New Yorko teisme, jie savo ruožtu pritartų baudos atšaukimui.

Kalbėjęs generalinis konsulas Mindaugas Butkus susirinkusiems perdavė jo pirmtakų, dr. Petro Anušo ir dr. Rimanto Morkvėno, nuoširdžius sveiki-

Lietuvos Respublikos ambasada Vašingtone, JAV.

LOS ANGELES, CA

LR AMBASADOS JAV ĮGALIOTOSIOS MINISTRĖS DR. KORNELIJOS JURGAITIENĖS VASARIO 16-OSIOS ŠVENTĖJE SAKYTOS KALBOS IŠTRAUKOS

Ši šventė suteikia puikią progą pasidalinti mintimis apie tai, kokią Lietuvą mes kuriame ir kokią Lietuvą mes norime palikti savo vaikams. Vasario 16-oji yra puiki progą tokiai diskusijai, nes ši šventė, kasmet suburianti po visą pasaulį paskli-

dusius lietuvius, kviečia prisiminti mūsų Valstybės ir Tautos nueitą kelią, bei sustiprinti kiekvieno lietuvio bei Lietuvos piliečio širdyje esančią priesaiką ištikimai tarnauti Tėvynei.

Tačiau visų pirma leiskite padaryti nedidelį ekskursą į

Lituanistikos tyrimo ir studijų centro tarybos pirmininkas prof. dr. Vytautas Bieliauskas ir Valdybos pirmininkas prof. dr. Jonas Račkauskas džiaugiasi, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė suprato Lituanistikos tyrimo ir studijų centro svarbą išeivijoje bei įvertino čia saugomą lietuvių išeivijos istorinį kultūrinį paveldą: archyvus, muziejus, bibliotekas. LR Vyriausybės paskirtoji parama yra labai svarbi ir reikalinga centro veiklai. *LTSC inf.*

CHICAGO, IL

LIETUVOS VYRIAUSYBĖS REMIA MŪSŲ LITUANISTIKOS TYRIMŲ IR STUDIJŲ CENTRĄ

Lietuvos Respublikos Vyriausybės š.m. vasario 9 d. Ministrų kabineto posėdyje iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės rezervo per Užsienio reikalų ministeriją paskyrė 50,000 litų Lituanistikos ir studijų centrui Čikagoje veiklos išlaidoms sumažinti.

nimus iš Lietuvos. Jis šiandieną juos jau painformavęs apie pasiektą susitarimą. M. Butkus džiaugėsi, kad Lietuvos konsulas New Yorke galėjo teikti reikiamą užnugarį vykusiems pasitarimams. Konsulo Butkaus nuomone visi New York lietuviai šiandieną yra laimėtojai.

Savo kalboje, Lietuvos pranciškonų Šv. Kazimiero provincijos delegatas JAV ir Kanadai Tėvas Placidus Barius, OFM, pabrėžė ypatingai svarbią buvusio JAV LB Krašto valdybos pirm. A. Gečio tarpininko rolę. Tėvai pranciškonai, priimdami sprendimą sustabdyti “Kultūros Židinio” veikimą, buvo pramatę galimybę sukurti fondą New Yorko lietuvių visuomeninės veiklos parėmimui. Tai turėjo būti padėka niujorkiečiams už daugelį metų Tėvams pranciškonams visokiom progom teiktą paramą. Jei būtų pavykę išvengti ilgų teisminių procesų, šiandien Tėvų pranciškonų ski-

riama suma būtų galėjusi būti didesnė. Susirinkusiems plojant, G. Stankūnienė iš tėvo Placido priėmė \$500,000. vertės čekį.

Oficialiąją dalį užbaigė G. Stankūnienė, perskaitydama JAV LB Krašto valdybos pirm. Vaivos Vėbraitės, dėl rytinį JAV pakraštį palietusios sniego audros nepajėgusios atvykti, atsiųstą kalbą. V.Vėbraitė apžvelgė svarbų New Yorko miesto vaidmenį lietuvių emigrantų gyvenime. Per New York pašonėje esančią Ellis salą į New York atvyko tūkstančiai lietuvių emigrantų. Šiandieną New York daugeliui atvykstančiųjų tebėra vartais į šią šalį. Būtina, kad šiame mieste bujotų lietuvių veikla. Tėvų pranciškonų dovanojamas fondas žymiai prisidės New York kurstant lietuvių organizacijų židinius. Po oficialiosios dalies buvo draugiškai pabendrauta prie stiklo vyno ir vaisių stalo.

JAV LB inf.

praeitį. Prieš beveik 27 metus, 1978 m. liepos 5 d. laikraštis *The Washington Star* išspausdino straipsnį gaudžiu pavadinimu “Buvusioji buvusios šalies ambasada: šiandienos tragedija” (“The former embassy of a former country: A current tragedy”). Pacituosiu pirmuosius sakinius: “Nėra atsiliepiančių į telefono skambučius sekretorių, nėra duris atidarančių liokajų, nėra šefų virtuvėje, kambarinių svetainėse, vairuotojų garaže. Senas pastatas tamsus ir tuščias: pernelyg tvankus vasarą, pernelyg šaltas žiemos metu. Tvančiame pirmajame aukšte už (...) grotuoto lango dirba senstantis liūdno žvilgsnio žmogus, neturintis savo šalies. Šis ponas yra praeities nelaisvėje, jis vis dar rūpinasi dalykais, kurie, iš tiesų, jau nebėra jo rūpesčio sfera”.

Taip, tai buvo straipsnis apie Lietuvos ambasadą Vašingtone ir apie jos vadovą šviesaus atminimo Lietuvos ambasadorių Stasį Bačkį. “Dabar tai praktiškai tik laiko klausimas”, tęsė toliau žurnalistas John Sherwood. “Jo kantrus, diplomatinis laukimo žaidimas truko beveik keturias dešimtis metų ir greičiausiai netrukus baigsis. “Tai sunku. Labai sunku”, - sako buvusios šalies Lietuvos diplomatas jos buvusioje ambasadoje. – “Šios septyniolika tūkstančių kvadratinų pėdų, kurios mums priklauso, yra paskutinis Lietuvos gabalėlis. Tai didžiausias pasaulyje likęs mūsų mylimos šalies lopinėlis”. “Paskutiniai likę senosios Lietuvos diplomatinės tarnybos atstovai jau pasiekė septyniasdešimt, aštuoniasdešimt metų, ir galima (Nukelta į 11 psl.)

(Atkelta iš 6 psl.)

DAUGIAU NEGU DU...

Tėvai dažnai dirba organizacijose, kurioms jų vaikai priklauso, o vaikai paseka tėvų ar senelių pėdsakais. Tad reikia tikėtis, kad ir iš šio jaunimo tarpo atsiras lietuvių fondo darbuotojų, o gal ir vadovų.

- *Paskutinis klausimas: kokią pramatote ateitį Lietuvių fondui? Jei ne paslaptis – kokie jūsų pačios asmeniniai planai?*

- Tikiuosi, kad Fondas ir toliau augs, nes lietuvybės darbai, kuriems reikalingas finansinis užnugaris, nemažėja ir manau, kad Lietuva toje srityje dar daug dešimtmečių negalės padėti. Asmeniškai norisi skirti daugiau laiko šeimos reikalams, ypač anūkeliams. Taip pat tikiuosi rasti daugiau laiko mano ir Antano mėgstamiausiam užsiėmimui – skaitymui, o gal bus galimybių ir Lietuvos applanckymui ir bendrai pakeliavimui.

Padėkojome A. Razmienei už atsakymus ir palinkėjome jai geros sėkmės ateityje!

Edvardas Šulaitis

LIETUVA IR PASAULIS

Lenkijos, Lietuvos ir Ukrainos Parlamentinė Asamblėja pirmą kartą gali susirinkti Kijeve balandžio pabaigoje-gegužės pradžioje. Dėl to Kijeve susitarė Lenkijos Seimo pirmininkas Włodzimierz Cimoszewicz ir Ukrainos Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas Vladimir Litvin. Per spaudos konferenciją po susitikimo V. Cimoševičius pranešė, jog pirmojo trišalio parlamentinio organo posėdžio terminą ir vietą pasiūlė V. Litvin. Pats Lenkijos Seimo pirmininkas laiko šį planą ambicingu, bet realiu.

Lietuvos Vyriausybė patvirtino strateginius tikslus sudarant 2006-2008 metų valstybės biudžetą, tarp kurių ir siekis nuo 2007 metų įsivesti bendrą Europos Sąjungos (ES) valiutą - eurą. Siekdama įvykdyti stojant į ES prisiimtus įsipareigojimus, Lietuva 2004 metų birželio 27 dieną kartu su Estija ir Slovėnija prisijungė prie Antrojo valiutų kurso mechanizmo (ERM-2). Mūsų šalis išsaugojo iki tol buvusį lito ir euro santykį - 3,4528 lito už 1 eurą.

Lietuva privalo ERM-2 dalyvauti ne mažiau kaip dvejus metus ir įvykdyti nustatytus kriterijus. Teoriškai euras galėtų būti įvestas jau 2006 metų antrojoje pusėje. Lietuvos banko valdybos pirmininkas Reinoldijus Šarkinas bei kiti pareigūnai yra pareiškę, kad tinkamiausia data įvesti eurą būtų 2007 metų sausio 1 diena. Tačiau galutinis daugiašalis sprendimas dėl euro įvedimo Lietuvoje bus priimtas ES institucijose. Tarp kitų svarbiausių strateginių tikslų - stiprinti Lietuvos įtaką formuojant ES politiką bei plėtoti krašto apsaugą, kaip NATO kolektyvinės saugumo ir gynybos sistemos dalį. Vyriausybė taip pat sieks tolygesnės regioninės socialinės ekonominės plėtros, gerins sąlygas verslui, plėtos informacinę ir žinių visuomenę bei įgyvendins kitus svarbius tikslus.

Lietuviai yra antri po lenkų pagal legaliai imigravusiųjų į Didžiąją Britaniją po savo šalių įstojimo į ES. Kaip pranešė bitų laikraštis *The Times*, nuo praėjusių metų gegužės 1 dienos dirbti į Jungtinę Karalystę legaliai atvyko 73 tūkst. 545 imigrantai iš Lenkijos, 20 tūkst. 95 iš Lietuvos ir 9 tūkst. 70 iš Slovakijos.

Daugelis radijo stoties "Echo Moskvė" apklaustų žmonių laiko Latviją Rusijai priešiška valstybe. Interaktyviaisiais telefonais surengtos apklausos duomenimis, 72 procentai atsakiusių laikosi tokios nuomonės, o 28 procentai jos dalyvių mano, kad Latvija nėra Rusijai priešiška valstybė, praneša *ELTA*. Iš viso per 5 minutes trukusią radijo stoties "Echo Moskvė" apklausą paskambino 4433 žmonės.

Europos Sąjungoje atsisakyta planų uždrausti nacių svastiką ir kitus simbolius, skatinančius neapykantą. Nutarta pirmiau aptarti visus pasiūlymus, kaip visame 25 valstybių bloke harmonizuoti įstatymus prieš rasizmą. Šią problemą ėmėsi nagrinėti visi laikraščiai, kai britų princas Harris sukėlė aistras, kaukių baliuje apsirengęs nacistų uniforma ir užsirišęs ant rankovės raištį su svastika. ES parlamentarai paragino uždrausti nacių simboliką. Tačiau Briuselyje susirinkę teisingumo ir vidaus reikalų ministrai nenorėjo įtraukti tokio Europos Komisijos siūlymo į dienotvarkę, skirtą nacionalinių įstatymų dėl kovos su rasizmu ir ksenofobija harmonizavimo svarstymui, sakė Danijos teisingumo ministrė Lene Espersen. "Geriausiai visai šito nesvarstyti. Tik užsitęstų debatai apie tai, kokius simbolius reikėtų uždrausti", - aiškino ji žurnalistams. L. Espersen sakė, kad ministrai nutarė dar kartą aptarti Europos Komisijos planus už rasistinio smurto ir neapykantos kurstymą bausti kalėjimu ne mažiau kaip 2 metams; ši bausmė galiotų visose ES valstybėse. Toks planas siūlytas dar 2001 metais, tačiau Italijos centro dešiniųjų vyriausybė užblokavo jį. Pasaulyje tik Vokietija yra yra uždraudusi nacistų simbolius. Tiesa, Prancūzijoje draudžiama prekiauti nacių simboliais.

Svarbiausios problemos Lietuvoje yra nusikalstamumas ir nedarbas, rodo Europos Komisijos užsakymu Lietuvoje ir visose Europos Sąjungos valstybėse praėjusį rudenį atlikta "Eurobarometro" apklausa. Anot tyrimo, Lietuvoje 50 proc. atsakiusių kaip svarbiausią problemą nurodo nusikalstamumą, 45 proc. - nedarbą, po 27 proc. apklaustųjų - ekonominę padėtį bei kylančias kainas ir infliaciją. Tyrimo duomenimis, "Eurobarometro" apklaustųjų kitose ES šalyse, kaip ir Lietuvoje, nurodė tas pačias tris pagrindines problemas, tik nedarbas Europoje atsiduria pirmojoje vietoje (46 proc.), ekonominė padėtis - antrojoje (27 proc.), o nusikalstamumas - trečiojoje (24 proc.). Tyrėjų nuomone, paradoksalu, kad Lietuvos žmonės kaip vieną svarbiausių problemų nurodo kylančias kainas ir infliaciją, nors ne vienus pastaruosius metus Lietuvoje buvo fiksuojamas atvirkštinis procesas - defliacija - arba labai nežymi infliacija. Anot "Eurobarometro", kitų ES šalių gyventojai yra gerokai labiau susirūpinę dėl terorizmo - net 16 procentų jų įvardijo tai kaip svarbią problemą, o Lietuvoje ją paminėjo tik 3 procentai apklaustųjų.

NATO ir Gruzija pasirašė susitarimo dokumentą dėl karinio tranzito oru ir sausuma į Afganistaną per Gruzijos teritoriją. NATO vyriausiasis viršininkas gen. Jaap de Hoop Scheffer ir Gruzijos Užsienio reikalų ministrė Salome Zurbishvili pasikeičia sutarties dokumentais.

NATO nuotr.

PRIEŠIŠKAS MASKVOS KVETIMAS

Vokietijos laikraštis *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ) kovo 1 d. straipsnį paskyrė Baltijos šalių dvejoniems dėl savo vadovų vykimo į Maskvą švęsti 60-ųjų pergalės prieš nacistinį režimą Antrajame pasauliniame kare metų. Dienraštis pabrėžia dvigubą šių trijų naujųjų Europos Sąjungos (ES) narių santykį su karo pabaiga ir konstatuoja, jog Vilniaus ir Talino apsisprendimą nulems spaudimas iš Vakarų, kaip kad jau nutiko su Ryga.

"1945-ieji Vakarų Europai simbolizuoja istorinį posūkį. Baigėsi siaubingiausias žmonių istorijoje karas, iš griuvusių išaugo naujas kitoks pasaulis. Vakariečiams gegužės 9-oji turi tik vieną prasmę, todėl jiems Stalino režimo nusikaltimai nublanksta prieš pergalę kovoje su naciais".

"Tačiau Baltijos šalių, nuolat kalbančių apie 1939 metais sudarytą Molotovo-Ribbentropo paktą, santykis su gegužės 9-ąja visiškai kitoks. Joms nacistinės Vokietijos pralaimėjimas nereiškė laisvės, o žadėjo tik naują okupantą. Vakarų Europai džiaugiantis atgimstančiais miestais, sovietų kariai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje degino kaimus ir dešimtis tūkstančių vietos gyventojų trėmė į Sibirą".

"Šioms trims šalims prisijungus prie ES, jų istorija tapo bendro bloko valstybių istorinio patyrimo dalimi. Savo požiūrį į istoriją atsinešė ir kitos Vidurio ir Rytų Europos šalys. Nors senosios narės dar nenori atsisakyti baltai juodo santykio su Antrojo pasaulinio karo pabaiga, neįmanoma išvengti įvairiausių pastonių, keliančių daug ir sunkių moralinių klausimų".

Dienraštis pabrėžia, kad Rusija siekia įtraukti istoriją į savo geopolitinės galios žaidimus: "Prezidento Vladimir Putin Berlynui skirtą kvietimo atvykti gegužės 9-ąją į Maskvą

draugiškas tonas visiškai skyrėsi nuo Vilniaus, Rygos ir Talino gauto reikalavimo dalyvauti renginiuose Maskvoje. Kremlius grasino įvairiomis sankcijomis ir nevengė priminti, kad nemažai Baltijos šalių gyventojų karo metu kariavo kitoje pusėje".

"Bet lietuviai, latviai ir estai kovojo tiek su naciais, tiek su komunistais. Reikėtų pažymėti, kad trijų Baltijos valstybių gyventojai, 1940-1941 metais patyrę sovietų okupacijos žiaurumus, dažnai vokiečius rinkdavosi kaip mažesnę blogį. Nesvarbu, už ką kovojo, jie galėjo remti arba Staliną, arba Hitlerį. Todėl jų kolaboravimo su vienu ar kitu okupantu įvertinimas privalo visiškai skirtis nuo su naciais bendradarbiavusio prancūzo ar olando moralinio pasmerkimo".

"Deja, lietuviai, latviai ir estai nesugebėjo išvengti dalyvavimo žydų žudynėse. Nemažai tarpukario politinių veikėjų, žinojusių apie nacių nusikaltimus, atvirai siūlė vokiečiams bendradarbiauti. Dviprasmišką to meto padėtį puikiai atspindi Vytauto Landsbergio tėvo gyvenimas. Jis priklausė komisijai, siekusiai suartėti su vokiečiais, nes tai laikė vienintele galimybe atkurti Lietuvos valstybingumą. Tačiau jis nepritarė žydų žudymui ir net išgelbėjo vieną žydų šeimą nuo sunaikinimo. Pavieniai drąsuoliai iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos galėjo elgtis moraliskai teisingai, bet politikoje teisingų sprendimų priimti nebuvo įmanoma".

"Antrojo pasaulinio karo metų tragedijos atspindį regime šiandieniniame diplomatiname farse. Maskva neigia, kad Sovietų Sąjunga buvo užėmusi Baltijos valstybes, o jų bandymus įrodyti tiesą vadina noru peržiūrėti karo rezultatus ir prilygina fašizmo pripažinimui. Latvijos prezidentė Vaira Vykė-Freiberga iš pradžių pavadino kvietimą gegužės 9-ąją vykti į Maskvą

"įžeidimu", bet vėliau prakalbo apie baimę likti Vakarų Europos nesuprastai. Šis argumentas nėra naujas. Prieš 10 metų ji yra išsakęs tuometinis Lietuvos vadovas Algirdas Brazauskas".

"Tąkart niekas iš trijų Baltijos valstybių vadovų į Maskvą nevažiavo. Šiandien Kremlius aiškiai leido suprasti, kad nuo Lietuvos, Latvijos ir Estijos prezidentų apsisprendimo vykti ar nevykti į Rusiją tiesiogiai priklauso V. Putin administracijos santykiai su ES. Tai leidžia įtarti, jog už netikėto V. Vykės-Freibergos nuomonės pasikeitimo slypi ne rusų grasinimai, o švelnus spaudimas iš Vakarų".

"Jei ši nuojauta pasitvirtins, padėtis bloko viduje taptų labai komplikauta. Europos susivienijimas buvo atsakas į milžinišką katastrofą. Jei ES siekia tapti kažkuo daugiau nei laisvos prekybos vieta, ji negali aukoti savo narių skaudžios istorinės praeities politinio oportunizmo vardan. Atėjo laikas suvokti, kad nuo sunkios praeities bėgti negalima, nes istorijoje nėra nei visiško gėrio, nei absoliutaus blogio".

ELTA

LIETUVIŲ SVAJONĖS KELIAUTI Į JAV BE VIZŲ PILDOSI

Lietuvos piliečių svajonės keliauti į Ameriką be vizų artėja prie tikrovės. LRT žiniomis, Jungtinės Amerikos valstijos pradėjo vykdyti prezidento G.W.Bush prieš savaitę Bratislavoje duotą pažadą, keisti vizų režimą iš totalitarizmo išsivadavusioms šalims.

Neoficialiomis žiniomis, Valstybės departamentas parengė vizų režimo atsisakymo Centrinės Europos ir Baltijos valstybėms planą. Jame numatyta, kad Amerikos ambasados šiose šalyse peržiūrės savo reikalavimus, kurie šiuo metu taikomi tų valstybių piliečiams, kreipiantis dėl turistinių ir verslo vizų.

LTNT

Doloresa Kazragytė

LIII

ŽIEMOS PIRUETAI

Nepasakyčiau, kad myliu žiemą. Ne. Tiesiog ją pragyvenu grožėdamasi iš tolo. Gera žiūrėti, kaip tyliai leidžiasi snagės, sėdint kaime prikūrentoj troboj, kaip gaubiasi vakaro prieblanda vis tirštesniu melsvu rūku, pokši namelio sienos; aplink miško glūduma. O tu guli sau po šiltom duknom ir dar kailiniokus užsimetusi ant kojų... Pašvilk tu man, šalti! Ne kiekvienas metais tokia žiema, bet kiekvienais metais būna tokia žiemos diena, kuri suteikia džiugių, juokingų akimirkų.

Plikledis. Tai rytas, diena ar vakaras, kai žiema nusprendžia pasismaginti. Pašokdina žmonelius, išmuša iš pusiausvyros. Nepakartojamas spektaklis. Aš jį (begėdė!) labai mėgstu. Kai ateina plikledis, iškilmingai nusiteikusi iškeliuju į miestą (pėstute iš Žaliakalnio į Centrą, į Laisvės alėją).

Prisipažįstu, kad pati esu gerai pasiruošusi, išsitreniravusi “plikledžio eiseną”, kuri kol kas mane apsaugo nuo nemalonumų. Tai maži žingsneliukai – čiūžtelėjimai, nepakeliant kulnų nuo ledo. Tuo būdu galiu keliauti pėstute ir linksmi žvelgti į nuostabius piruetus, skrydžius, pantomimas ir šuoliukus.

Vos išeinu į kiemą, iš karto pajuntu malonumą: plikledis “aukščiausios rūšies”. Kiemo aikštelė blizga padengta ploniausiu ledeliu. Neįmanoma paeiti. Net mano ištreniruotą eiseną reikia dar patobulinti įvairiais kojų pavirpinimais. Įsikibusi į krūmus, į namų sienas, į medžius einu plačiu prospektu. Pro šalį stambiais tapsėjimais čiuožia (ypač atsargiai) labai solidus vyriškis: juodas palatas, juoda skrybėlė, juodas “diplomatas”, brangus bordo šalis. Praėjo pro mane... Gal aš jį “nužiūrėjau”? Staiga – viena koja švyst! Kita pakyla pusiau sulenkta, po to nenusakomas rankų pamakalavimas, po to “diplomatas” čiūžt į vieną pusę, skrybėlė švyst į kitą pusę – ir vyriškis guli kryžium. Toks didelis, toks išsipuošęs, toks orus guli per visą šaligatvio plotį išskėtęs rankas ant tikriausiai sočiai primaitinto pilvo. O, kad taip tu bažnyčioj pagulėtum, brolyti, galvoju, visos nuodėmės tau būtų atleistos, ko gero... Pribėgu. Reikia suteikti pagalbą. Girdžiu – keikiasi. Negražiai. Sakau:

- Ar niekas nelūžo?
- Lyg ir ne... (Vėl keikiasi, bet tyliau.)
- Tai nereikia keiktis, jei nelūžo.
- Baisiai kelius susidaužiau. – Bando keltis. Aš taikausi įkibti į parankę. – Ne, ne, aš pats...

- ir tik vėl švyst! Šlept! Ir sėdi.
- Nesididžiuokit, - sakau, vos susilaikiusi nuo juoko, - remkitės į mane.

Pakilo. Padaviau skrybėlę, “diplomata”, apčiuožusi mažais žingsneliais aplink jį.

- Kaip jūs čia taip paeinat? – klausia piktokai.

- Reikia linksmi eiti, tai ir paeisit, - sakau. – Jūs turbūt apie reikalus galvojot?

- Tai jau taip... - šypteli.
- O dabar negalvokit. Eikit nekeldamas kulnų palei namo sieną. O ten jau tunelis. Linksmi eikit.

Nuėjo grabaliodamas sieną. Vos spėjau pailsėti, staiga pro pat mane švilpte prašvilpia mažais žingsneliais kaip Ulanovos “gulbė” smulkutė, grakšti bobutė. Labai grakšti. Garbės žodis. Rankelės ištistos į priekį, galva atlošta gaiviam žiemos orui; kojikės tik tep-tep-tep... greitai švytruoja. Tai skrydis! Skrenda bobutė kaip gulbelė. Girdžiu ploną balselį tolstant:

- Ū-jū-jū jū-jui! O-o-o-ai!
Ir tik cvakt į tunelio tvorą. Sukniubo, per liemenėlį sulin-kusi, pasturgaliuką atstačiusi. Pribėgau. Kvėpuoja. Viskas gerai. Tik labai uždususi.

- Ar viskas gerai, močiute?
- Oi! Rodos, gerai. Tai lėkiau. Tai lėkiau, - gaudydama orą, bet rodos, patenkinta sako bobutė. – Kažin kur būčiau nulėkusi, jei ne tas tunelis, - ir kad juokiasi, kad juokiasi. – Užmiršau, kiek man metų. Matai! Labai mėgau jaunystėje valsą šokti. Tai dabar, rodos, kaip po valso.

- Tikrai, prašvilpėt pro mane kaip šokdama...

- O smagu buvo! Seniai taip neskridau. Ar ne? Juk tai beveik kaip skristi?

- Tai jau beveik. Bet dabar eikite atsargiai. Neduok Dieve pargriūti.

- Aš už tunelio gyvenu. Bus gerai. Ačiū.

- Aš jus palydėsiu, - sakau, kažkodėl jausdama, kad bobutė gali sugalvoti dar kartą “paskraidyti”.

Palydėjau. Pamažu, be jokių nuotykių, atčiuožia į Laisvės alėją. Dairausi. Laukiu. Stebiu. Eina žmonės: žirgt-žirgt! – dideliais žingsniais žirgluoja; treptrep-trep – kiti trepsi “polkute”; štai eina jauni vyrukai “užtikrintai” drąsiai; ir tik tyst! Vienas ant užpakalio, kiti du – ant jo; kvatoja. (Ačiū Dievui, nesikeikia. Stebuklas!)

Ir sulaukiau: eina rimtas, gal 40-ies metų vyriškis. Su maišeliu, maišelis pilnas kažko. Vyrukas žvelgia eidamas į vyriškų batų parduotuvės vitriną. Šokteli, trepteli, vėl trepteli, bic-bic-bic – pabėgėja, iškelia rankas aukštyn. Maišelis klekt ant ledo, o jis, vyrukas, jau guli aukštie lninkas”O! Velnias! Rupūže! Kaip aš čia taip?!” –

Ona Mikulskienė

T.Černiševo nuotr.

girdžiu. Pakyla greitai. Puola prie maišeli. O aš jau šalia. “Rupūže! 30 kiaušinių! Visi sudužo!” Sustoja dar kelios moterys. Kiaušiniai ir joms rūpi.

- Imkite maišuką. Dėkite. Išrankiosit lukštus, bus kiaušieninė, - sako viena ponია.

- Pernai aš ranką susilaužiau per plikledį, - sako kita, - o čia tik kiaušiniai.

Vyriškis paima maišelį, įkiša į jį varvančius 30 kiaušinių. Ponია, davusi maišelį, pavalo jam nugarą.

- Ačiū, - sako vyriškis. - Jaunystėje tai mėgau ledą, su pačiužom mėgau... Kažin kodėl dabar nėra gerų čiuożyklų?

- O! – jausmingai atsiliepė antroji ponია. – Mano jaunystėje, būdavo, ir seni, ir jauni, ir anūkai, ir seneliai – visi į čiuożyklą. O melodijos gražios, val-sai... (Ak, tos senyvos moterys, jos visos užaugo besisukdamos valso sūkury.) Ir čiuožiam, ir šypsomės. Su savo vyru irgi susipažinau čiuożykloje.

- Tikrai nesuprantu, - įsiterpiau ir aš, - kodėl kokie turtuoliai nesugalvoja įrengti čiuożyklų? Nedidelių. Muzika, lekia poros...

- Tik jau be jaunimo! – kategoriškai sako pirmoji. – Reikia pagyvenusųjų čiuożyklą turėti. Puiku būtų. Ir našlės, ir viengungiai susipažintų. Aš, pavyzdžiui, esu našlė... Mielai nueičiau... Šokiai ne tas. Dabar ne tas. Man gėda. O į čiuożyklą eičiau.

- Ir aš eičiau! – sako antroji. – Šiaip, pažiūrėti. Pačiuožti gal jau nebemokėčiau, - ir sutrep-sėjusi šlepteli čia pat, mūsų ratelyje, ant sėdynės.

Ak, kaip mes smagiai pasi-juokėm, kaip smagiai išsi-skyrėm. Kaip smagiai aš par-trep-sėjau namo, kaip smagiai gėriau arbatą ir prisiminiau...

... Baltas baltas kalnas, daug judančių žmogelių, visas miestelis... Su rogėm! Nuo to balto kalno! Šūksmai. Džiaugsmas. Gerumas.

Tokios buvo mano vaikystės žiemos. Jūsų vaikystės... Mūsų...

ŽYMIJOI “KANKLIŲ KARALIENĖ”

Mintys jos amžiaus 100-mečiui

Sausio 30 d. suėjo šimtas metų nuo žymiosios kanklininkės, “Čiurlionio” ansamblio (jis veikė – Lietuvoje, Austrijoje, Vokietijoje ir JAV Clevelande) kanklių orkestro vadovės Onos Mozoliauskaitės-Mikulskienės gimimo.

Šią moterį, kuri savo šimtąjį gimtadienį pasitiko Vilniuje, žinomasis rašytojas Vytautas Alantas gerokai anksčiau pavadinė “Kanklių karaliene”, nes ji visą savo gyvenimą rūpinosi, kad lietuvių jaunoji karta nepamirštų šio tautinio instrumento, panašiai kaip ir savo kalbos, dainų, tautinių rūbų, papročių.

Gimusi 1905-iais Omske (Rusijoje) ir 1922 m. grįžusi į Lietuvą, tuoj įsijungė į lietuvių visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą, ypatingai būdama aktyvi muzikos srityje. Ji 1925-27 m. mokėsi Klaipėdos muzikos mokykloje, 1926-39 m. buvo Klaipėdos giedotojų draugijos choriste, Klaipėdos lietuvių scenos mėgėjų draugijos “Aida” artiste. Dalyvavo operų, ope-rečių, dramos veikalų ir Vydūno misterijų pastatymuose. Nuo 1936 m. daug talkino savo vyrui, kompozitoriui ir dirigentui Alfonsui Mikulskiui (mirė 1983 m. Clevelande).

1933 m. O Mikulskienė įsteigė šaulių organizacijos kanklių orkestrą Klaipėdoje, o 1940-iais – panašų orkestrą Vilniuje. Kai jos vyras A. Mikulskis Vilniuje įkūrė “Čiurlionio” ansamblį, ji net 52 metus (1940-1991) buvo šio žymiojo dainos ir muzikos vienet-o, veikusio ne vien tik Lietuvoje, bet ir kitose Europos valstybėse bei Amerikoje Kanklių orkestro vadove. 1941-1944 m. sukaktuvininė dar buvo ir Vilniaus filharmonijos liaudies ansamblio kanklininke.

DEŠIMTMETIS LIETUVOS ŽEMĖJE

Kai nustojo veikęs Čiurlionio ansamblis, sukaktuvininė pradėjo galvoti apie sugrįžimą tėvynėn. Tai ji padarė jau sulaukusi brandaus amžiaus 1995-iais ir dešimtmetį gyvena ir dirba Vilniuje.

Apie sukaktuvininę mums nekartą papasakojo ten gyvenantis žinomasis muzikologas Vaclovas Juodpusis. Šis nenuilstantis muzikos srities veikėjas kaip tik spaudai paruošė O. Mikulskienės parašytą knygą apie “Čiurlionio ansamblio veiklą 1940-1949 metų laikotarpyje. Šio leidinio (turi 316 psl.) turinį sudaro sukaktuvinin-kės dienoraščio forma užfiksuoti prisiminimai.

Visai neseniai telefoninio pokalbio su V. Juodpusio metu sužinojome, kad jis spaudai

paruošė ir antrąją šios knygos dalį, apimančią Čiurlionio ansamblio visą amerikietiškąjį laikotarpį – nuo 1949 iki 1991 metų. Muzikologas paminėjo, jog šiam darbui jis pašventė 20 mėnesių, nes reikėjo labai gerai susipažinti su visa O. Mikulskienės surinkta, sukaup-ta medžiaga. Ši knyga turės apie 750 puslapių su apie 300 įvairių iliustracijų – nuotraukų, dokumentų, atsiliepimų, programų. – Beje, šios knygos, panašiai kaip ir anks-tesnės, mecenatas – Leonas Petronis iš JAV.

IŠTRAUKA IŠ V. JUODPUSIO STRAIPSNIO

Citata iš V. Juodpusio straipsnio “7 meno dienų” savaitraščiui, kuris skirtas O. Mikulskienės šimtmečiui paminėti. Beje, jis mums pareiškė, kad su sukaktuvininke susitiko ir kalbėjosi sausio 22 d. ir pabrėžė, jog ji dar turi gerą atmintį ir gali dar daug papasa-koti apie praeitį.

“Jei ne O. Mikulskienė, daugelis “Čiurlionio” ansamblio gyvavimo puslapių taip ir būtų išblėsę, išsisklaidę po įvairiausių JAV, Kanados, Venesuelos, Kolumbijos, Lietuvos laikraščių ir žurnalų puslapius. Bet Jubiliatė visa tai rinko, kaupė spaudos atsiliepimus, programas, po koncertų kalbino žymiausius politikos, kultūros ir meno žmones. Kai paimi į rankas jos nuo Vokietijos laikų globotą “Aukso knygą”, ją pavartai, suvoki, kas užsieniečiams ir toli nuo Lietuvos nublokštiems mūsų tautiečiams buvo “Čiurlionio” ansamblis, kokią didžią misiją jis atliko, visiems primindamas apie okupuotą Lietuvą, visus sužavėdamas savo profesionaliai atliekamu tautiniu menu.

S.Lozoraitis, S.Bačkis, A.Adamkus, A.Simutis, V.Sidzikauskas, J.Bačiūnas, V.Marijošius, V.Jakubėnas, J.Tysliava, V.Bacevičius, V.Biržiška, K.V.Banaitis, L.Andriekus, S.Santvaras, B.Brazdžionis... Šimtai įžymiausių žmonių, ne tik lietuvių tautybės, “Aukso knygoje” paliko savo įrašus. Visus juos paskatino prabilti šioje “Knygoje” ne kas kitas, o O.Mikulskienė. Beje, nepaprastai turtingas ir jos susirašinėjimas. Antai, gavęs iš jos kanklių muzikos plokštelę, poetas B. Brazdžionis, prisimindamas Maironio eiles apie šį tautinį instrumentą, rašė: “...Nežinau, ar pagal dainių daug kas “kanklių balsą išgirs”, ar daug kam “miegas kraujas užvirs”, bet tuo pačiu stilium tęsdamas, noriu pridurti:

(Nukelta į 11 psl.)

ŽURNALISTAS R. SAKADOLSKIS GRĮŽO Į LIETUVĄ

Jeigu į Ameriką mūsų tautiečiai iš Lietuvos plūsta šimtais, ar net tūkstančiais, tai iš čia į tėvynę grįžtančius galime suskaičiuoti ant kelių rankų pirštų. Vienas iš tokių yra radijo žurnalistas, buvęs ilgametis “Amerikos balso” narys, Romas Sakadolskis, kuriam Lietuva yra tik tėvų žemė. Jis pats jau gimęs pokario metais pabėgėlių stovykloje – Fuldoje, Vokietijoje.

Tačiau, nepaisant to, kad jis ši pasaulį išvydo ne Lietuvoje, R. Sakadolskis save vadina kybartiečiu, kadangi Kybartuose gyveno jo tėvai, šandien amžinam poilsiui atsigulę šv. Kazimiero kapinėse Čikagoje. Ir apie pačius Kybartus iš savo tėvo Romas daug yra girdėjęs, net žino ten esančių gatvių pavadinimus.

Šis Vašingtono apylinkėse gyvenęs žurnalistas, gruodžio mėnesio pradžioje viešėjo Čikagoje, kur jis praleido savo jaunystę, pasiruošė savo darbui radijo srityje. Čia apsilankė kartu su savo žmona, pedagogikos mokslų daktare Emilija Pakštaite-Sakadolskiene. Beje, Emilija yra gimusi Čikagoje, (jos tėvas Balys Pakštas buvo plačiai žinomas muzikos srityje) ir ji pati reiškėsi muzikos, pedagogikos ir visuomeninėje veikloje.

Romas Čikagoje atsisveikino su savo artimaisiais, bendradarbiais bei pažįstamais su kuriais ilgiau ar trumpiau bendravo.

Beviešint Čikagoje su juo pasikalbėjimą perdavė savo sekmadienio radijo programoje Anatolijus Šlutas. 1971-1973 metais jaunas Romas pagelbėdavo A. Šluto “Lietuviai televizijoje” savaitinėse programose. Apie Romą daugiau prisiminimų turi “Margučio” buvęs radijo valandėlės vedėjas Petras Petrutis, kuris pakvietė jį talkinti Čikagos populiariai radijo programai. Tai buvo 1968-ji metai. Jis talkino “Margutyje” iki 1972 metų.

Į JAV valdžios išlaikomo “Amerikos balso” (“Voice of America”) lietuviškąjį skyrių Romas išvyko 1973-aisiais ir jame dirbo iki 1977 metų. 1976 m. baigė Maryland universitete žurnalistiką bakaluro laipsniu.

Žurnalistinės studijos R. Sakadolskiui buvo labai naudingos ir jis galėjo įsitvirtinti “Amerikos balse”. 1977-1986 metais jis tarnavo “Amerikos balso” Čikagos biure, o 1986 m. pradėjo vadovauti lietuvių skyriaus redakcijai Vašingtone. Nuo 1995-ųjų, iki išėjimo pensijon – 2004 metų jis buvo viso “Amerikos balso” žinių skyriaus redaktoriumi.

Lietuvą pirmą kartą jis pamatė 1988 metais, kai parengė “Amerikos balsui” reportažų seriją apie Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio steigiamąjį suvažiavimą. 1990-1991 m. jis ruošė laidas (lietuvių ir anglų kalbomis) apie rinkimus į Lie-

1978-1983 m. PLB valdyba. Pirmoje eilėje iš kairės: Vaclovas Kleiza, Daina Kojelytė, pirmininkas Vytautas Kamantas; antroje eilėje: Antanas Juodvalkis, Romas Sakadolskis, kunigas Antanas Saulaitis, Mečys Šilkaitis, dr. Algis Paulius, Saulius Kuprys. Trūksta Gabijos Juozapavičiūtės. *J. Kuprio nuotr.*

tuvos Aukščiausiąją Tarybą – Steigiamąjį Seimą, stebėdamas svarbiuosius Lietuvos istorijos momentus savo akimis.

1993 m. Vilniaus universiteto Žurnalistikos katedroje skaitė paskaitų ciklą apie radijo žurnalizmo pagrindus. Taip pat Vilniuje ir Klaipėdoje vedė seminarus žurnalistams.

REDAGAVO “PASAULIO LIETUVĮ”

R. Sakadolskis nepasitenkino vien tik radijo žurnalizmu, bet ir reiškėsi spaudoje. 1977-1980 metais jis buvo “Pasaulio lietuvių” žurnalo redakcijos nariu. Pradžioje ši žurnalą jis redagavo kartu su Romu Kasparu, o vėliau kai į redakcinį kolektyvą dar įsijungė Linas Rimkus bei Emi-

lija Sakadolskienė, jis ėjo vyr. redaktoriaus pareigas. Jo redagavimo metu šis žurnalas buvo tapęs vienu iš įdomiausių per jo leidimo laikotarpį, tik, gaila, kad jis negalėdavo pasirodyti laiku.

Šalia žurnalistinio darbo, Romas reiškėsi visuomeninėje veikloje: 1969-1972 m. buvo JAV Lietuvių Bendruomenės tarybos nariu, o 1979-1981 m. - Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyboje. 1975-1985 m. R. Sakadolskis reiškėsi kaip Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos lituanistikos seminaro komisijos narys, veikė “Santaros – Šviesos” federacijos veikloje ir kt.

Vilniuje išėinančiame savaitiniame žurnale *Ekstra*

(2005 m. Nr. 2). jis pasakoja:

“Jau vasarį pradėsiu dėstyti Žurnalistikos institute. Suprantu, kad daug kas sakys, kad tai ne darbas, iš jo nepragyvensi, tačiau manau, kad tai labai rimtas ir prasmingas darbas, nes kalbama apie būsimus mūsų luomo žmones. Gau-damas pensiją, aš kaip tik ir galiu tokį darbą dirbti. Netrukus šiek tiek dirbsiu konsultantu ir vienoje vidurinėje mokykloje, kurioje stengsiuos plėtoti informacijos raštingumo programą. Norime paaugliams įduoti įrankius, ginklus, kad jie galėtų sėkmingai naudotis dabar plūstančia informacijos laiška...”

Linkime jam sėkmės!
Edvardas Šulaitis

VYRESNIEJI SUKŪRĖ, O JAUNESNIEJI BAIGIA PRARASTI

Kaip vyko Britanijos lietuvių visuomeninio turto naikinimas

Kazys Barėnas

I.

D. Britanijos Lietuvių Sąjunga (DBLS) yra išleidusi dvi, be kita ko, mano parašytas knygas apie to krašto lietuvių organizacijas, parapijas, klubus ir jų veiklą 1947-1994 metais. Nors lietuvių čia ne itin daug buvo, bet jų veiklai pažymėti prireikė net dviejų neplonų knygų.

Tose knygose surašyti veiklos faktai be jokių aiškinimų. Galėtume sakyti, kad tai yra veiklos istorija, kurioje nesigilinama į bet kokius nesusipratimus ir neaiškumus. Norėdami būti šiek tiek vaizdingesni, galėtume tą rašymą palyginti su šviesiąja mėnulio puse. Tačiau yra ir tos veiklos tamsioji pusė. Kaipgi be tokios! Beveik visada ir visur būna. O kodėl panorau tas neigiamybės judinti? Ne visada patamsėjimai ir užtemimai būna skaudūs, nuostolingi ir pražūtingi,

kaip kad Britanijos lietuvių veikloje. Rašiau apie šviesiąją tos veiklos pusę, tai turiu šiek tiek pajudinti ir tamsiąją.

Kol pokariu suorganizavus D. Britanijos Lietuvių Sąjungą (DBLS) ir turtiniams reikams valdyti ir tvarkyti Lietuvių namų bendrovę (LNB) ir surinkus iš lietuvių šiek tiek pinigų buvo perkami Lietuvių namai, Sodyba, po truputį turtinama spaustuvė, rodos, net ir patys įtariausi kritikai nėra prastare, kad štai tas ar kitas vadovas ar darbininkas daro nuostolius ar koku kitu būdu kenkia ir žlugdo bendrovę. Kas apie 1960 metus buvo sukėlęs didžiulį šurmulį, tai pavojus, kad štai užėjo grėsmė, kuri gali pražudyti LNB. Ne dėl kokių nors vagysčių ar apsilėidimo užėjo pavojus, o dėl nebeįveikiamų atsiginti skolų. Daug kas pirktą skolon, o viena

didesnė ir prispaudė, nes atėjo laikas ją grąžinti, o nėra iš kur paimti 10.000 svarų.

Visos tos nuosavybės pirktos, kol DBLS pirmininkavo Mečys Bajorinas, kuris Danijoje buvo išėjęs komercinius mokslus, po to įsidarbines “Maisto” bendrovėje ir atsisąstas jai atstovauti į Lietuvos atstovybę Londone. Jau esu kažkur sakęs, kad už tą supirkimą galėtų būti jam ir po mirties paskirtas didžiausias koks nors padėką ir pagarbą reiškias ženklas. Jis jau miręs, o mirusieji, sako, negali būti apdovanojami ordinais, tai jo didelis pasitarnavimas galėtų būti ir kitaip įamžintas. Sakykite, ką sau norite, o jei ne Bajorino tos didžiulės pastangos rizikuoti ir pirkti net skolon viską, kas būtiniausia, kad eitų laikraštis, knygos, kad Lietuvių namų uždariai duotų pinigų kultūrinei, tautinei ir anuomet būtinai politinei veiklai, tai tikriausiai lietuviška veikla nebūtų taip išsiplėtojusi, nebūtų atlikta nemaža reikšmingų darbų. Toli gražu ne visi būtų linkę taip rizikuoti ir paskubom sudaryti tinkamas

sąlygas veiklai.

O jis taip padarė.

Tiesa, jam ir atsilyginta. Tik ne iš to galo. Minint 1957 m. DBLS dešimtmetį, trys tos organizacijos veikėjai buvo pakelti garbės nariais. Vienas jų – M. Bajorinas. Po tos įtampos dėl užklupusio 10.000 skolos grąžinimo DBLS metiniame suvažiavime vienas veikėjas pasiūlė atimti iš Bajorino tą garbės nario titulą. Skola buvo tinkamai sutvarkyta, nes lietuviai paskolino pinigų, bet siūlyta Bajoriną nubausti. Ir nubaudė – atėmė, tuo, žinoma, bjauriai įžeisdami žmogų, kuris dėl to ilgai negalėjo prisiversti dalyvauti lietuviškoje veikloje, o grįžęs reiškėsi taip, kaip gal retas tesugebėtų.

Tiktai, deja, dabar jau pora dešimtmečių, kai pažymėtinai nyksta Lietuvių namų bendrovė. Pirmiausia dingo spaustuvė. Po to tam tikri rūpintojėliai šiaip nesėkmingai svarstė ir kišo pinigus į laikraštį, vėl kitaip dėl to suko savo galvas, net išgabeno į Vilnių ir ten riebiais paramos svarais penėjo, kol paaiškėjo, kad nebėr iš ko toliau leisti, nes Lietuvių namų

uždirbamieji pinigai būdavo gabenami tik jam ir jam ir daugiau niekam, tai dėl to ir tuos ilgai išsaugotus ir lietuviams labai reikalingus ir naudingus Lietuvių namus pardavė, nes nelikdavo pinigų savivaldybės reikalaujamiems remontams ir pakeitimams. Nupirkti kiti namai, bet kai kam iš valdančiųjų jie nepatiko, tai ir tie paskubom parduoti. Britanijos lietuvių nebeturi visuomeninių namų, kurie būdavo ir centras, būtinas saviems ir svečiams iš visur.

Bet pradėkime dėstyti faktus nuo to naikinimo pradžios.

SPAUSTUVĖ DINGO, O NUOSTOLIAI VIS TIEK DIDĖJO

“Europos lietuvis” visad buvo nuostolingas. Tie nuostoliai būdavo mažinami aukomis, loterijomis, metinio baltiaus pelnu. Vėliau, matyt, pritrūko entuziastų, kurie imtųsi ką nors organizuoti laikraščiui ginti nuo nuostolių. Jį juk leido Lietuvių namų bendrovė, kuri duodavo pelno, ir tam tikros jo sumos galėjo būti naudojamos tiems nuostoliams (Bus daugiau)

RENGINIŲ KALENDORIUS

KOVO 13 d. Pietūs padėti beglobiams vaikams Obeliuose. Ruošia “Vaiko vartai į Mokslą” komitetas Dievo Motinos parapijoje.

BALANDŽIO 17 d., WJCU Radijo stoties lėšų telkimas – RADIOTHONAS. Telefonas (216) 397-4438 arba (216) 397-4422.

KOVO 19-20 d.d.: 2005 metų Š. Amerikos lietuvių vyrų senjorų (35 metų +) krepšinio pirmenybės Clevelande. Rengia LSK Žaibas. Informuoja Vidas Tatarūnas.

KOVO 20 d. sekmadienį 11:00 v.r. tuojau po pamaldų įvyks tradicinė **Kaziuko mugė** Dievo Motinos parapijos salėse. Rengia Clevelando skautija.

BALANDŽIO 3 d. 11:30 v.r. Atvelykio stalas Šv. Jurgio parapijos salėje.

GEGUŽĖS 8 d. 11:30 v.r. Motinos dienos priešpiečiai Šv. Jurgio parapijos salėje.

GEGUŽĖS 14 d., šeštadienį: Š. Amerikos lietuvių 2005-tų metų plaukimo pirmenybės John Carrol universiteto baseine, University Heights, Ohio. Rengia LSK Žaibo plaukimo sekcija. Informuoja Algirdas Bielskus, tel: 440-833-0545; arba Pilypas Taraška, tel. 440-944-7743; ar 440-478-8539 (cell); E-mail: ptaraska@yahoo.com

GEGUŽĖS 30 d. 8:30 v.r. Prisiminimo dienos (Memorial Day) apeigos, Mišios ir pusryčiai. Rengia katalikų karo veteranų 613-asis postas Šv. Jurgio parapijoje.

BIRŽELIO 19 d. 11:30 Tėvų dienos priešpiečiai Šv. Jurgio parapijos salėje.

RUGPJŪČIO 14 d., sekmadienį 12 val., Lietuvių klubo tradicinis pokylis Amerikos italų vietovėje, 29717 Euclid Ave, Wickliffe, OH.

RUGSĖJO 11 d. 11:30 v. ryto Šv. Jurgio parapijos gegužinė parapijos sodyboje.

LAPKRIČIO 13 d. nuo 11:30 iki 3:30 v.p.p. Šv. Jurgio parapijos Rudens šventė.

CLEVELAND, OH

JURGINĖS PADANGĖJE

Clevelando Jurginės metiniai Užgavėnių blynai aną sekmadienį puikiai pavyko. Iš plačiųjų apylinkių suvažiavo minia – 150 svečių, kurie buvo pavaišinti bulviniais blynais bei kitais skanėstais. Ypatinga padėka skiriama Viktorui ir Rūtai Degučiams bei Jonui ir Birutei Vedegiams, kurie pavadavo sunegalavusį nuolatinį mūsų blynų kepėją.

Sekantis Šv. Jurgio parapijos tarybos posėdis buvo kviečiamas kovo 6 d.

Mirė Šv. Jurgio parapijos narys Vitus Suopis. Klebonas kun. Juozas Bacevičius ir šeima reiškia padėką visiems už užuojautas, atsilankiusiems į laidotuvių namus bei dalyvavo šv. Mišiose ir laidotuvėse. Velionis V. Suopis buvo ilgametis Šv. Jurgio parapijos narys, dalyvavo Katalikų karo veteranų 613-to posto veikloje, ir buvo didis apaštalavimo talkininkas bendruomenėje ir apylinkėje.

Gerardas Juškėnas

Housekeeping / Cleaning lady

Needed Cleveland Heights and Gates Mills areas
Please Call
cell # 216-402-9780
Home # 440-423-3278
Must have transportation.
Thank You

LIETUVIŲ RADIOJO PROGRAMA girdima pirmadieniais 9:00-9:30 val. vak. iš WPAT stoties 930 AM banga.

Dėl pranešimų ir skelbimų kreiptis dr. Giedrė Kumpikas, 82-32 Bell Blvd., Hollis Hills, NY 11427. Tel. (718) 776-1687. Fax: (718) 479-8923. E-mail: amberwings@mac.com

(Atkelta iš 7 psl.)

LR AMBASADOS JAV...

sakyti, kad, kai nebeliks jų, tai, praktiškai, nebeliks ir mažytės Lietuvos”, daro liūdną išvadą žurnalistas.

TAČIAU ISTORIJĄ KURIA ŽMONĖS

Atkaklūs, pasišventę žmonės. Jų, tai yra mūsų visų, tiek ištverusių okupaciją geografinėje Lietuvoje, tiek nešiojusių Lietuvą širdyje visur, kur pasaulyje bebūtų, dėka vėl atgimė nepriklausoma Lietuvos valstybė. Ne tik atgimė, bet ir įsitvirtino Europoje ir pasaulyje kaip ES ir NATO narė, įgijo svarų balsą tarptautinėse organizacijose, tapo

(Atkelta 9 psl.)

ŽYMIŲJI “KANKLIŲ...

“Raktą atkasėt Jūs, Radot tonus naujus, Nebedengs po dirvonais jų rūdys; Kanklių balsas skambės Tautai mūs ant garbės Mūsų miegantį kraują tebūdys...”

Taip rašo muzikologas V. Juodpusis, kuris mums davė daugiau informacijų apie O. Mikulskienės šimtmečio minėjimus.

Pasitinkant O. Mikulskienės gimimo 100-metį, ne tik Lietuvoje, bet ir Clevelande nuolat minima “kanklių karalienės” titulą pelnusi Jubiliatė. Pokalbį telefonu “Tėvynės garsų” radijui įsirašė garsioji operos solistė, šių laikų vedėja Aldona Stempužienė, sužetus laidoms transliavo įvairios Lietuvos radijo ir televizijos laidos. Daug sveikinimo laiškų atsiuntė JAV likę tautiečiai, kuriuos daug metų jungė “Čiurlionio” ansamblis.

Sausio 28 d. Vilniaus gerontologijos ir reabilitacijos centro salėje (Kalvarijų g. 323) O. Mikulskienė pagerbta koncertu, kuriame A. Mikulskio kūrinius atliko prof. Linos Naikelienės vadovaujamas Lietuvos dailės muziejaus kanklių trio, solistė Gintarė Skerytė ir kanklininkė Aistė Bružaitė. Sausio 29 d. tame pačiame Centre Jubiliatę kanklių muzika sveikino iš Lietuvos suvažiavę kanklininkai. Sausio 30 d. Vilniaus arkikatedroje bazilikoje A.Mikulskio sakralinę muziką grojo kanklininkė A. Bružaitė, G. Skerytė ir prof. L. Naikelienės vadovaujamas ansamblis “Vaivora”. Padėkos Mišias aukojo kunigas Ričardas Doveika. A.Mikulskio tautines mišias – “Už kenčiančią Lietuvą” atliko Giedriaus Svilainio vadovaujamo valstybinio dainų ir šokių ansamblio “Lietuva” choras ir liaudies instrumentų orkestras. Dirigavo Algimantas Kriūnas.

Sukaktuvininkei linkime dar daug metų!

Edvardas Šulaitis

laisvės, demokratijos, rinkos ekonomikos įgyvendinimo pavyzdžiu daugeliui kaimyninio regiono valstybių. Išliko ir ta pati Lietuvos ambasada Vašingtone, kuri netrukus taps dar erdvesnė ir svetingesnė. Likimo ironija: atgimė Lietuva, atgimė ambasada, nebėra, deja, tik jau cituoto dienraščio *The Washington Star*.

Tad su koku įdirbiu pasitinkame šių metų Vasario 16-ąją? Neturėtume skųstis, nes pasiekėme tikrai daug. Pirmą sykį švenčiame Lietuvos valstybės atkūrimo dieną būdami ES ir NATO nare, pripažinta, patikima ir aktyvia laisvę ir demokratiją mylinčių tautų sąjungininke. Noriu dar kartą padėkoti visiems jums už jūsų neįkainuojamas pastangas, siekiant JAV paramos Lietuvos ir kitų šešių Vidurio Europos šalių narystei NATO.

Los Angeles, 2005 m. vasario 13 d.

DIRVAI AUKOJO

R.Veitas, Milton MA	100
D.Gatautis, Cleveland, H. OH	50
E.Capas, Pompano B., FL	45
K.Marcinkevičius, Chagrin OH ..	45
A.Simonaitis, Rickford, IL	45
V.Memėnas, Bloomfield, MI	25
Z.Raulinaitis, Manahawkin, NJ ..	25
A.Babonas, Detroit, MI	20
J.Kučinskas, Lemont, IL	15
J.Maciulaitis, Sunny H. FL	15
V.Plečkaitis, Richmond H. OH ...	15
I.Galinis, Lemont, IL	5

*Visiems aukotojams
nuoširdžiai dėkojame*

Labai laukiam

NAUJŲ DIRVOS SKAITYTOJŲ

Visi išeivijos lietuviškieji laikraščiai susirūpinę, kad metai iš metų prenumeratorių skaičius mažėja. Vyresnieji pamažu išmiršta, akių ir kitų sunkių ligų kankinami nebegali skaityti, o jaunieji, kad ir labai raginami, nuo lietuviško laikraščio tolsta.

Sunkiau ir sunkiau su naujų, pajėgių bendradarbių telkimu. Sunkiau ir su redaktorinio darbo mokančių suradimu.

Lietuviškieji laikraščiai vien iš prenumeratos mokesčių išsiversti negali. Skelbimų, kurie išlaiko šio krašto angliškuosius laikraščius, tautybių leidiniai mažiau begauna. *Dirvai* tik nuolatinių skaitytojų siunčiamos aukos padeda galą su galu sudurti ir laukti kas bus kitais metais.

Vilties Draugijos valdyba – *Dirvos* leidėjai visas tas bėdas apsvarsčiusi nutarė, nuo dabar iki 2005 m.gegužės 1 d. pravesti naujų skaitytojų telkimo vaju.

Nauji skaitytojai, kurie patys užsisakys ar artimieji jiems užsakys, už *Dirvą* metams (JAV ir Kanadoj) moka tik 40.00 dol.

Mieli, ilgamečiai *Dirvos* skaitytojai, rėmėjai ir lietuviškos spaudos mylėtojai, talkinkite mums. Užprenumeruokite *Dirvą* savo artimiesiems ne tik čia, Amerikoje, bet ir Lietuvoje ar kur kitur gyvenantiems oro paštu 115.00 dol.

Jei žinote asmenų, Jūsų kaimynystėje ar ir toliau gyvenančių (JAV ar Kanadoje), kurie *Dirvos* neskaito, atsiųskite jų adresus. Mes jiems pabandysime *Dirvą* kurį laiką siųsti nemokamai, kad jie pilnai su laikraščiu susipažintų ir jį pamėgtų.

Taip, bendromis jėgomis, per ilgesnį laiką, gal sutelksime kelis šimtus naujų *Dirvos* skaitytojų ir tuo žymiai palengvinsime *Dirvos* tolimesnį leidimą. Padėkite mums tą *Dirvos* stiprinimą atlikti be dejavimų ir verkimo, o su geros pagalbos draugiška talka.

Čia, šio pranešimo pabaigoje, spausdiname atkarpą, kurią lengva iškirpti, užpildyti ir mums atsiųsti.

Dirvos leidėjai

Pavardė ir vardas _____

Nr. ir gatvė _____

Miestas _____ Valstybė _____ Zip _____

Tel. numeris _____

Jei siūlote Dirvą siųsti susipažinimui, įrašykite siūlomąjo adresą:

Pavardė ir vardas _____

Nr. ir gatvė _____

Miestas _____ Valstybė _____ Zip _____

DIDŽIOJI SAVAITĖ

Velykos šiemet bus kovo 27 d. Visi yra kviečiami dalyvauti Didžiosios Savaitės apeigose Jurginėje. Paskutinės Vakarienės Mišios bus aukojamos kovo 24 d., ketvirtadienį, 11:00 val. ryto lietuvių kalba. Viešpaties Kančios minėjimas bus kovo 25 d., penktadienį, 3:00 val. p.p. anglų kalba. Iškilminga Velykų Vigilija bus aukojama kovo 26 d., šeštadienį, 7:30 v.v. anglų kalba. Prisikėlimo Mišios Velykų sekmadienį kovo 27 d. bus aukojamos 7:00 val. ryto lietuvių kalba ir 9:00 val. ryto anglų kalba. Išpažintys bus klausomos Didįjį ketvirtadienį 10:30 val. ryto Didįjį penktadienį 2:30 val. p.p. ir Didįjį šeštadienį 9:30 val. ryto.

Gerardas Juškėnas

KNYGA SPORTINĖ TEMATIKA – “ŠVIETIMAS PER SPORTĄ”

Taip vadinasi knyga (198 psl.), kurioje patalpinta Respublikinės mokslinės konferencijos, įvykusios 2004 m. rugsėjo 14 d. Vilniuje, medžiaga. Ši konferencija buvo skirta Vilniaus universiteto 425 metų ir Lietuvos tautinio olimpinio komiteto 80 metų sukaktims paminėti. Leidinį parengė prof. Povilas Karoblis, prof. Jonas P. Jankauskas ir Petras Statuta. Konferencijos organizacinį komitetą šalia šių dviejų paskutiniųjų sudarė Milda Laurutėnaitė, Algimantas Gudiškis, Bronius Čekanauskas.

Leidinio pratarmėje yra nemaža svarbių minčių. O jos pa- baiga skamba taip:

“Sportas, kūno ir dvasios vienovė bei harmonija, kūrybinė sportininko valia ir sveika galvosena, olimpiinių aukštumus

Anglijos princas Charles savo ilgametę meilužę Camilla Parker Bowles ves balandžio 8 d. Šv. Jurgio koplyčioje, civilinių vestuvių metu. Princo motina karalienė Elzbieta nedalyvaus jų pokylyje. 70 proc. britų nepritaria jų vedyboms ir vis prisimena pincesę Diana, kuri pagimdė du sūnus, bet dėl princo neištikimybės turėjo išsiskirti.

Reuters nuotr.

trauka ir šlovė – tai didelės vertybės. Jos tapo neišsenkančiu tautų savigarbos ir tauraus, humanisto bendravimo šaltiniu.

Švietimas per sportą, turiniu atitinkantis olimpinio ugdymo esmę, yra priimtinas ir skatintinas būdas jaunimui ugdytis pagarbą, toleranciją, ir kitas bendražmogiškas vertybes dalyvaujant sporto veikloje, todėl šiai ugdymo formai turi būti sudarytas sistemingo integravimo į formalaus ir neformalaus ugdymo turinį sąlygos”.

Knygoje telpa 17 konferencijoje skaitytų pranešimų. Kai kurie iš jų rašyti pavienių žmonių, o kiti grupiniai. Mus sudomino visa eilė iš tokių straipsnių, ypačingai, kurie nagrinėja

konkrečius objektus. Pavyzdžiui, čia telpa Česlovo Garbaliusko ir Juozo Genevičiaus ilgokas rašinys “Lietuvos studentų sporto organizavimo modelių kaita 1922-2004 metais. Remigijaus Naužemio, Česlovo Kandratavičiaus ir Rimanto Turskio “Vilniaus universiteto pagrindinių sporto šakų panorama” kur sutelkia daug istorinės, vertingos medžiagos.

Leidinio viršelį gražiai papuošė dail. Gediminas Markauskas, jį redagavo Gražina Indrišūnienė, išleido Vilniaus universiteto leidykla.

Pažymėtina, kad kai kurie straipsniai turi santraukas anglų kalba.

Edvardas Šulaitis

PRENUMERUOKITE DIRVA

METAMS - \$55,

PUSEI METŲ - \$40,

PIRMA KLASE - \$78,

ORO PAŠTU Į UŽSIENĮ

METAMS - \$130.00

SPORTO ŽINIOS

2005 Š. AMERIKOS LIETUVIŲ PLAUKIMO PIRMENYBĖS

2005 m. Š. Amerikos Lietuvių plaukimo Pirmenybės įvyks 2005 m. gegužės 14 d., John Carroll Universiteto (JCU) Johnson Natatorium (baseine). JCU adresas: 20700 North Park Boulevard, University Heights, OH. Johnson Natatorium yra Campus šiaurės-rytų dalyje, prie South Belvoir Blvd. Įvažiavimas į Campus – iš S. Belvoir Blvd. Baseinas yra 25 jardų ilgio ir turi 6 linijas. Varžybas rengia Clevelando LSK “Žaibas”.

Registracija ir apšilimas – nuo 6:00 val. p.p. Varžybų pradžia 6:30 val.

Varžybos vyks šiose klasėse: vyrų ir moterų (17-24 m.), senjorų vyrų ir moterų (25 m. ir vyresnių), berniukų ir mergaičių – 15-16 m., 13-14 m., 11-12 m., 9-10 m. ir 8 metų ir jaunesnių. Bus atžymėti ir 6 metų ir jaunes-

ni vaikai, jei tokių atsirastų. Klasifikacija – pagal dalyvio amžių varžybų dieną. Programa apims visus stilius. Šuolių į vandenį nebus, estafečių - irgi. Dalyvauti kviečiami visi lietuvių kilmės plaukikai.

Išankstinė dalyvių registracija iki š.m. balandžio 30 d. imtinai: Algirdas Bielskus, 34251 Ridge Rd., Apt. 408, Willoughby, OH 44094-2969, USA. Tel: 440-833-0545; Faksas: 216-481-6064; e-mail: Vyts@VPAcct.com

Papildomai – Pilypas Taraška, varžybų vadovas, tel. 440-944-7743; cell. 440-478-8539; E-mail: ptaraska@yahoo.com

Jei vėluojate, praneškite A. Bielskui ar P. Taraškai telefonu, faksu ar e-mail.

**ŠALFASS-gos CENTRO
VALDYBA**

Jeigu planuojate pirkti arba parduoti namą, prieš priimdami galutinį sprendimą apsilankykite šiose interneto svetainėse, arba paskambinkit

LINUI MULIOLIUI - 216-387-3204

linas@fixlerrealty.com

www.ClevelandHousingMarket.com
www.LyndhurstOhioHomes.com
www.Euclid-Homes.com
www.Richmond-Heights-Homes.com
www.MayfieldHomes.net
www.Pepper-Pike-Homes.com
www.SouthEuclidHomes.com
www.Beachwood-Ohio-Homes.com
www.FixlerRealty.com

Fixler Realty Group, Inc.
Linas Muliolis - Mob. Tel. - 216-387-3204

P.S. TIRE Inc.

Complete Front End Service

481-5397

New and used Tires, Brakes, Shocks, Struts, Mufflers, lube oil and Filter

• Buy any 4 tires and receive a P.S. Tire hat!

OPEN

Mon.-Fri.: 8 am to 6 pm 866 E. 200 th St.
Sat.: 8 am to 4 pm Cleveland, Oh. 44119

Paul Stefanac

JAKUBS AND SON

Laidojimo Įstaiga

William J. Jakubs Sr.
William J. Jakubs Jr.
Kenneth Schmidt
Barbara Jakubs Schmidt

Licenzijuoti direktoriai ir balzamuotojai

936 East 185th Street Cleveland, Ohio 44119
36000 Lakeshore Blvd. Eastlake, Ohio 44095
Telefonas: (216) 531-7770

Laidotuvių koplyčia erdvi, vėsnama, telkianti jauką atmosferą ilūdesio valandoje. Didelė aikštė automobiliams pastatyti.

TAUPA

LITHUANIAN CREDIT UNION

**SAVI PAS SAVUS
KVIEČIAME VISUS Į TAUPĄ**

Telefonas (216) 481-6677; El. paštas TAUPA@AOL.COM
767 EAST 185th Street CLEVELAND, OHIO 44119

DARBO VALANDOS :

Antradienį, trečiadienį ir ketvirtadienį 9:00 v.r. - 4:00 p.p.
Penktadienį 9:00 v.r. - 6:00 p.p.
Šeštadienį 9:00 v.r. - 12:00 p.p.
Sekmadienį 11:00 v.r. - 12:00 p.p.

KIEKVIENA TAUPOMOJI SĄSKAITA IKI \$100,000 YRA APDRAUSTA (NCUA)